

Archeologische opgraving

Verslag van resultaten

Eindverslag

JABBEKE OUDE KETELWEG

(prov. West-Vlaanderen)

Auteur: Natascha DERWEDUWEN
Redactie: Christof VANHOUTTE

Projectcode: 2020A127

Vergunningsnummer:	2020A127
Projectleider:	Christof Vanhoutte
Naam erkende archeoloog:	Monument Vandekerckhove NV
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
veldwerkleider:	Natascha Derweduwen
Archeologisch team:	Jana Bas, Lisa Weyts
Bevoegde Vlaamse overheid:	Onroerend Erfgoed
Plannen:	Jana Bas, Natascha Derweduwen
Conservatie:	Nvt
Materiaaltekeningen:	Bert Mestdagh
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Jabbeke
Deelgemeente:	Jabbeke
Plaats:	Oude Ketelweg (zie bijlage)
Opgravingsplan op bouwplannen	zie bijlage
Projectcode:	JAKE20
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 59997, Y: 208566 X: 60104, Y: 208718
Kadastergegevens:	Jabbeke, afdeling 1, sectie A, 1138A en 850W (partim)
Topografische kaart:	zie plan in bijlage
Begindatum onderzoek:	06/07/2020
Einddatum onderzoek:	02/10/2020
Relevante termen thesauri:	Romeins, archeologische opgraving
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Raakvlak Komvest 54 8000 Brugge
Titel:	Archeologische opgraving Jabbeke Oude Ketelweg (prov. West-Vlaanderen). Verslag van resultaten conceptversie.
Rapportnummer:	2021/02
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

0. INHOUDSTAFEL	3
1. INLEIDING	5
2. BESCHRIJVEND GEDEELTE	6
2.1. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	6
2.2. BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT	9
2.2.1. Vraagstelling	9
2.2.2. Randvoorwaarden	9
2.2.3. Geplande werken	9
2.3. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE	10
3. ASSESSMENTRAPPORT	13
3.1. BESCHRIJVING, MOTIVERING EN REGISTRATIE	13
3.2. WETENSCHAPPELIJK POTENTIEEL	13
3.3. UIT TE VOEREN ONDERZOEK	13
4. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	14
4.1. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
4.2. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
5. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	17
5.1. HISTORISCH KADER	17
5.2. ARCHEOLOGISCH KADER	20
6. RESULTATEN	22
6.1. STRATIGRAFIE	22
6.2. BESCHRIJVING SPOREN	23
6.2.1. Algemeen	23
6.2.2. Metaaltijden?	25
6.2.2.1. Sporen/structuren	25
6.2.3. Romeinse periode	26
6.2.3.1. Kuilen	26
6.2.3.2. Paalsporen	39
6.2.3.3. Waterdragende structuren	41
6.2.3.4. Greppels	56
6.2.4. Vroegmoderne tijd	62
6.2.4.1. Grachten en greppels	62
6.2.5. Niet gedateerd	63
6.2.5.1. Kuilen	63
6.2.5.2. Paalsporen	63
6.3. BESCHRIJVING VONDSTEN	64

6.3.1. Aardewerk.....	64
6.3.2. Bouwkeramiek.....	74
6.3.3. Glas.....	74
6.3.4. Natuursteen	74
7. INTERPRETATIE EN DATERING	75
8. AANBEVELINGEN VERDER ONDERZOEK	77
9. SYNTHESE	78
9.1 ALGEMEEN	78
9.2 ONDERZOEKSVRAGEN	79
10. BIBLIOGRAFIE.....	81
10.1. LITERATUUR	81
10.2. NIET GEPUBLICEEERDE BRONNEN.....	82
10.3. INTERNETBRONNEN	82
11. BIJLAGEN	83

1. INLEIDING

In het kader van de geplande omgevingsvergunning (verkavelen van gronden) met in totaal een kadastraal oppervlakte van circa 9760m², voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv een archeologische opgraving uit op het terrein in de periode 06/07/2020 tot 02/10/2020. De geplande werken omvatten de bouw van 26 woningen van diverse grootte. Centraal in het projectgebied wordt een wegenis voorzien, zo'n 5m breed, die aansluit op de Ketelweg. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed, dat op basis van een positieve prospectie in februari 2020 door GATE, een verdere opgraving oplegde.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt met kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met plannen, fotolijst en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Archeologische voorkennis

Het archeologisch onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de verkaveling van het projectgebied ten gunste van de bouw van 26 woningen en de aanleg van een wegenis die de verkaveling ontsluit via de Ketelweg. Het doel van het archeologisch onderzoek is nagaan of er kans is op aanwezigheid van archeologisch waardevolle resten. Hiertoe werd van start gegaan met een **bureauonderzoek**¹. Dit bureauonderzoek toonde aan dat de site een hoog potentieel heeft voor Romeinse en (vroeg)midleeeuwse sporen. De aanwezigheid van een site uit de metaaltijden in de omgeving zorgt voor een matig potentieel voor deze tijdsperiode. Het potentieel voor steentijdsites is eveneens matig, gezien de ligging van het terrein langsheen de rivier en de bodemopbouw wel in deze richting wijzen, maar ouder onderzoek in de omgeving geen steentijdvondsten opleverde. Vervolgens werd er overgegaan op een **landschappelijk bodemonderzoek**² waarbij 7 manuele boringen werden gezet verspreid over het terrein. Een uniform beeld werd bekomen over de aardkundige opbouw van het terrein. Alle profielen zijn opgebouwd uit eolisch zand waarbij de oorspronkelijke bodem nagenoeg volledig uitgewist is door antropogene activiteiten zoals ploegen. Gezien er geen goede bodembewaring is werd de kans op het aantreffen van steentijdsites bijgesteld naar zeer laag. Wat de jongere periodes betreft, kan de aanwezigheid van archeologische sporen niet uitgesloten worden. Deze kans werd verder onderzocht via 6 parallelle sleuven tijdens het **proefsleuvenonderzoek**³. Tijdens dit onderzoek werden 38 sporen en 10 vondsten aangetroffen die voornamelijk te situeren zijn in de Gallo-Romeinse periode. De sporen vormden de aanzet van een ruraal landschap waarbinnen zich nederzettingssporen ophouden. Vermoedelijk situeren we ons op de rand van een woonerf, waarbij eveneens twee mogelijke waterdragende structuren werden waargenomen, naast een hoog aantal greppels. Een zone van circa 1505m² werd geadviseerd voor een vlakdekkende opgraving. Deze laatste werd uitgevoerd in juli – oktober 2020 door Monument Vandekerckhove nv, en is het onderwerp van dit verslag.

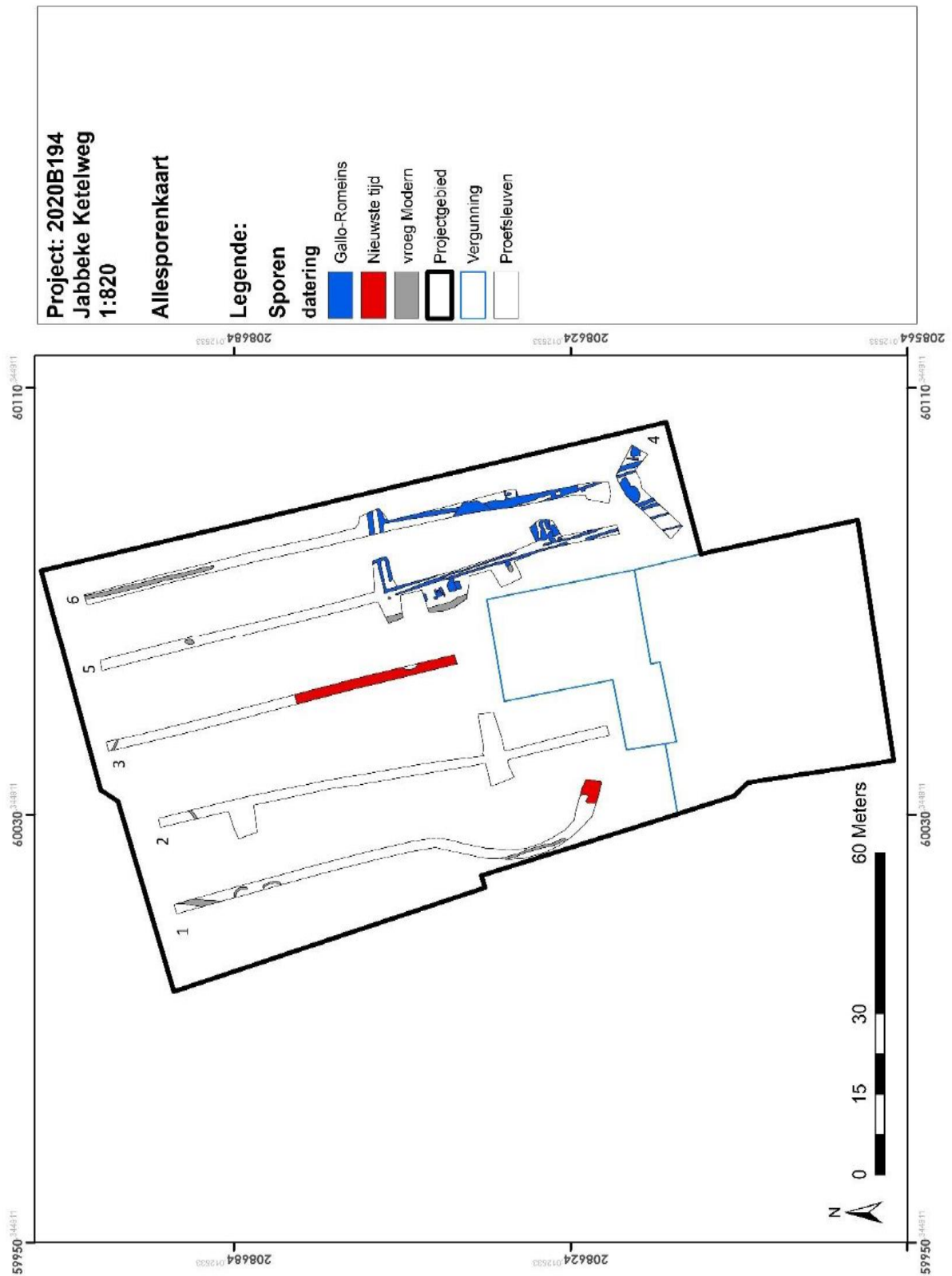
¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

Figuur 1: Locatie van de boringen uitgevoerd tijdens het landschappelijk bodemonderzoek (© GATE).

Figuur 2: Allesporenplan van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (© GATE).

2.2. Beschrijving van de onderzoeksopdracht

2.2.1. Vraagstelling

Voorafgaand aan de archeologische opgraving werd reeds vooronderzoek uitgevoerd in de vorm van een bureaustudie (ID11806)⁴, een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek (ID 14188)⁵. Aan de hand van deze onderzoeken werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het terrein zeer hoog was. De archeologische opgraving had enerzijds als doel het documenteren van de archeologische site voorafgaand aan de destructieve werken. Anderzijds strekte het onderzoek zich tot het beantwoorden van onderstaande vraagstelling zoals beschreven in het programma van maatregelen⁶:

- Bevinden er zich nog sporen en/of vondsten binnen de advieszone? Behoren de aangetroffen sporen tot één of meerdere structuren (gebouw, bijgebouw, erf...)?
- Zijn er sporen die kunnen gerelateerd worden tot artisanale activiteiten?
- Zegt het vondstenspectrum iets over de economische activiteiten en eventuele handelsrelaties van de bewoners van deze nederzetting?
- Kunnen de sporen worden gedateerd? Is er een fasering aanwezig?
- Kunnen de nederzettingssporen worden gerelateerd tot nabijgelegen vindplaatsen en hoe is de verhouding hiertussen?
- Hoe zag het landschap er uit ten tijde van de bewoning? Welke invloed hadden de bewoners hierop en vice versa?

2.2.2. Randvoorwaarden

De advieszone werd volledig vlakdekkend opgegraven waarbij de zone van het kippenhok als dusdanig verstoord was. Bovendien werd een kleine marge gehouden van de bestaande afsluitingen op de perceelsgrenzen die in het Programma van Maatregelen als de grenzen van de advieszone op kaart werden aangegeven.

2.2.3. Geplande werken

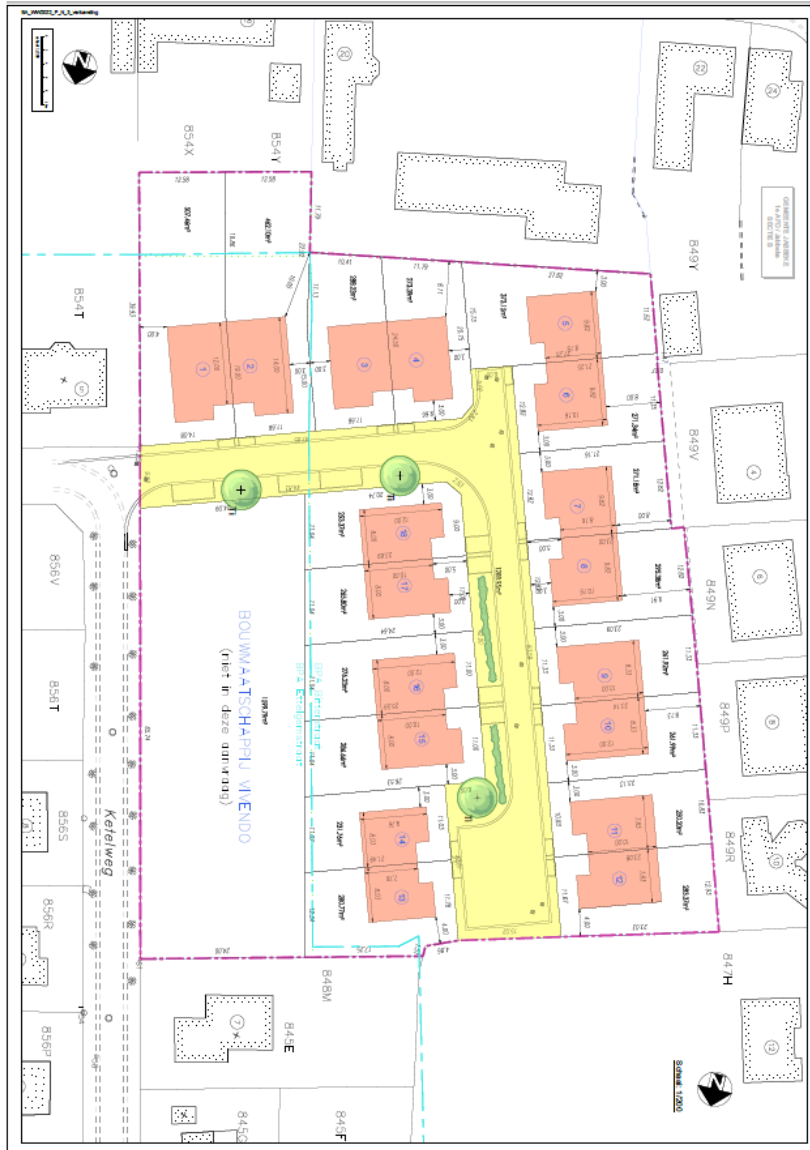
De geplande werken voorzien in de bouw van 26 eengezinswoningen van ongelijke grootte. Hiervoor dient de bestaande bebouwing gesloopt te worden. De nieuwe huizen hebben geen kelder verdieping en worden gefundeerd op vorstvrije diepte, met een bodemverstoring van circa 80cm ten gevolge. Om de nieuwe woningen te ontsluiten wordt een nieuwe wegenis van circa 5m breed voorzien centraal op het terrein die zal aansluiten op de bestaande Ketelweg.

⁴ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

⁵ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

⁶ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

Langs beide zijden komt een smalle berm waaronder de nieuwe leidingen zullen komen te liggen.

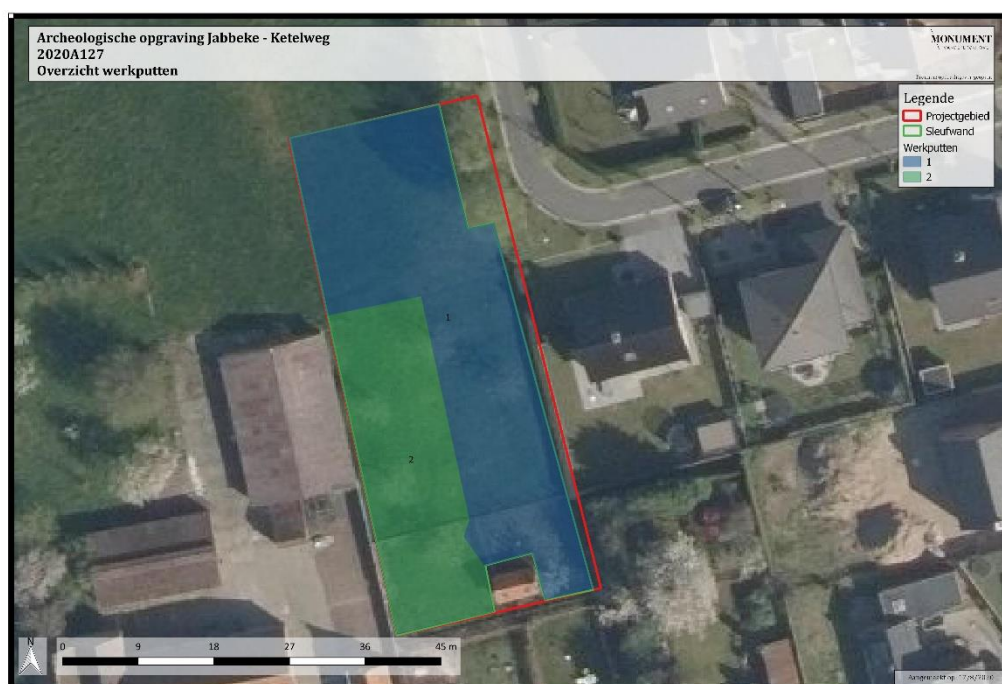

Figuur 3: Verkavelingsplan (© De Raymaker, Van Roy 2019).

2.3. Werkwijze en opgravingsstrategie

Het veldwerk werd gestart op 6 juli 2020 en uitgevoerd door veldwerkleider Natascha Derweduwen, archeologe Lisa Weyts en assistent-archeologe Jana Bas. Aardkundige Pierre Legrand was op afroep beschikbaar tijdens het onderzoek. Het veldwerk werd gestaakt op 10 juli 2020, waarna de bemaling op de waterdragende structuur werd geplaatst. Op 2 oktober 2020 werd deze laatste gecoupeerd waarbij het veldwerk tevens werd afgerond diezelfde dag.

Het plangebied had een oppervlakte van 1505m² en werd opgedeeld in twee werkputten tijdens de opgraving in functie van efficiënt grondverzet en stockage, gezien aan de westelijke opgravingsgrens nog een intacte stalling stond. De kleine fruitbomen aanwezig op het terrein werden verwijderd. Echter de bomen aan de oostelijke perceelsgrens alsook de afsluiting dienden bewaard te blijven en dus werd enige afstand gehouden van deze. De kippenstalling kon nog niet gesloopt worden in deze fase en bleef intact tijdens de opgraving. Het onderzoek werd afgerond op 2 oktober 2020 waarbij de vrijgave der gronden werd verleend voor de geplande werken.

Figuur 4: Werkputtenplan geprojecteerd op recente luchtfoto.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1m80 breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het afgraven werden de aangetroffen sporen opgeschaafd, genummerd, gefotografeerd en beschreven, waarna het grondplan en de hoogte in TAW-waarden werden ingemeten. Teneinde een goed beeld te krijgen van de bodemopbouw werden op verschillende plaatsen wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20.

Na registratie in het vlak werden de afzonderlijke sporen gecoupeerd met het oog op een verticale registratie. Dit gebeurde op dezelfde manier als bij de profielen. Naast de coupes op de kleinere (paal)sporen, werden enkele grotere sporen gecoupeerd met de graafmachine. De registratie van deze coupes gebeurde op dezelfde wijze. Alle vondsten werden gerecupereerd

per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Bijkomend werden er stalen genomen, hetzij voor zeven met oog op vondstrecuperatie, hetzij voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Op het terrein werden alle met het blote oog herkenbare vondsten gerecupereerd. Deze betreffen voornamelijk aardewerk. Metaaldetectie werd uitgevoerd door Natascha Derweduwen, erkend detectoriste.

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code JAKE20 (**J**Abbeke – oude **K**Etelweg 20**20**) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Stalen met een potentieel op kenniswinst werden aan specialisten bezorgd voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad, Illustrator en QGIS. Als laatste werd het eindrapport geschreven.

3. ASSESSMENTRAPPORT

3.1. Beschrijving, motivering en registratie

Tijdens het onderzoek werd het aangetroffen aardewerk uit de verschillende sporen en structuren ingezameld. Het gaat om een vrij beperkte hoeveelheid materiaal. Dit materiaal werd ingezameld om een beter inzicht te krijgen in de materiële structuur van de site, alsook in functie van datering. Alle ingezamelde vondsten werden gereinigd, bestudeerd en geïnventariseerd.

Bulkstalen werden genomen met het oog op C14-analyse van enkele structuren om een mogelijke fasering vast te stellen. Deze stalen werden voorzien van een uniek inventarisnummer. Na het afronden van het wetenschappelijk onderzoek zullen deze onderzochte stalen niet verder bijgehouden worden aangezien de informatie reeds uit deze stalen bekomen is dan. De overgebleven stalen zullen afgestoten worden gezien hun kenniswinst laag is.

Wat de grondsporen betreft werden enkel de archeologisch relevante sporen onderzocht. De recente vergravingen werden ingemeten maar niet verder geanalyseerd gezien hun recente karakter. Paalkuilen werden manueel gecoupeerd. Alle lineaire grondsporen werden minstens één keer gecoupeerd. Diepere structuren zoals kuilen S4 en S45 werden machinaal gecoupeerd. S45 werd gezien zijn diepte eerst bemaald.

3.2. Wetenschappelijk potentieel

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek duidde op bewoning uit de Gallo-Romeinse periode binnen het plangebied. Gezien de aanwezigheid van deze aangetroffen resten is de kans reëel dat binnen het plangebied sporen van een nederzetting uit deze periode aanwezig zijn. Deze kennis kan het ontstaan en de ontwikkeling van de streek op en rond het plangebied verder aanvullen.

3.3. Uit te voeren onderzoek

Tijdens het archeologisch onderzoek werden enkel randstructuren aangetroffen en geen gebouwstructuren. De aangetroffen sporen konden gedateerd worden aan de hand van het aangetroffen aardewerk. Aangezien enkel greppels en 2 waterdragende structuren werden aangetroffen, en geen hoofdgebouw of bijgebouwen, werd beslist geen verder natuurwetenschappelijk onderzoek uit te voeren op deze structuren.

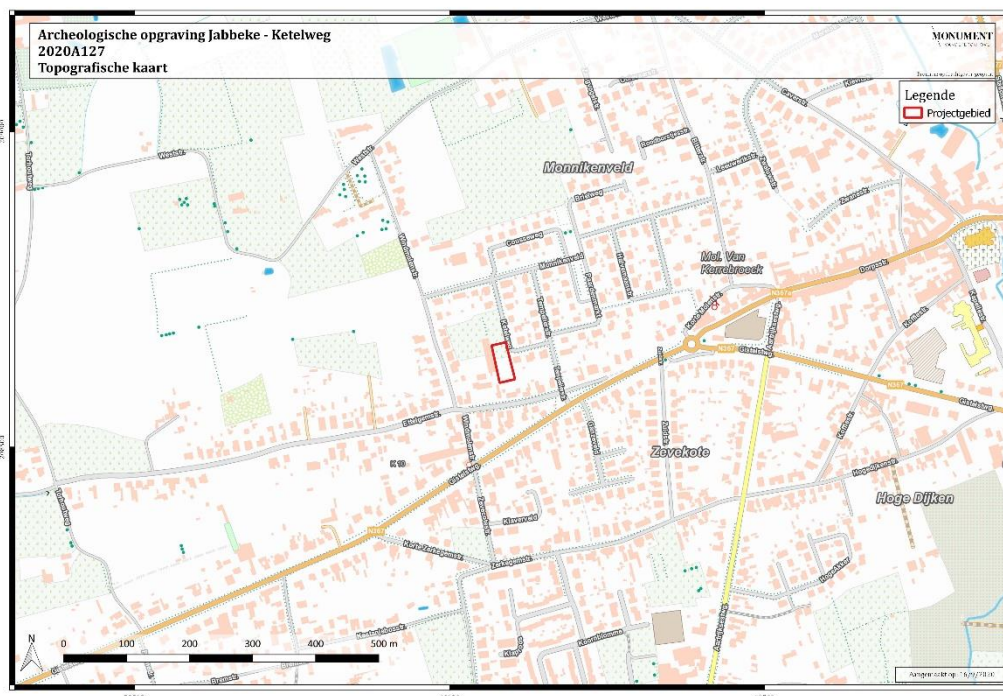
4. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

4.1. Landschappelijke situering⁷

Het projectgebied bevindt zich in het noordwesten van de dorpskern van Jabbeke. Hier bevindt zich de overgang van de zandstreek naar de kustpolders, maar het projectgebied aan de Ketelweg situeert zich nog net ten zuiden van deze overgang in de zandstreek. Het landschap is licht glooiend waarbij het plangebied zich bevindt op de helling van de zandrug tussen Aardenburg, Brugge en Oudenburg. Rondom de zandrug stromen verschillende waterlopen die behoren tot het stroomgebied van de Brugse Polders.

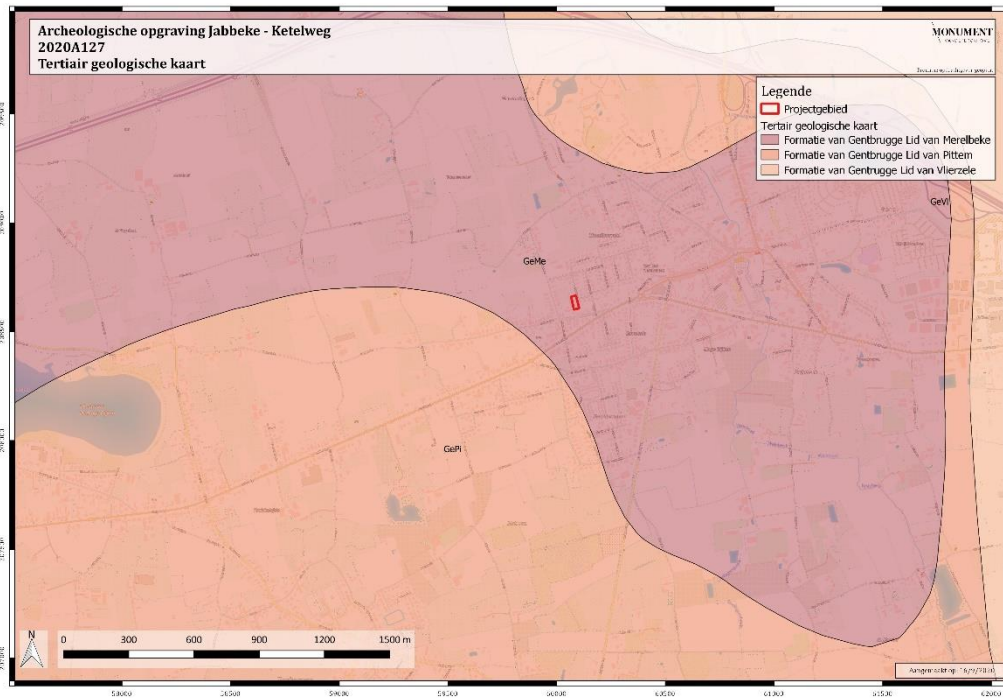
Geologisch gezien is de ondergrond gevormd door de Formatie van Gentbrugge en het lid van Merelbeke volgens de Tertiair geologische kaart (Figuur 6). Deze formatie bestaat uit blauwgrijze tot donkergrijze klei met dunne zandlensjes.

Op de Quartair geologische kaart (Figuur 7) behoort het projectgebied tot het type 1, waarbij het gaat om een combinatie van eolische afzetting uit het Weichseliaan of het vroeg-Holoceen en hellingsafzettingen uit het quartair.

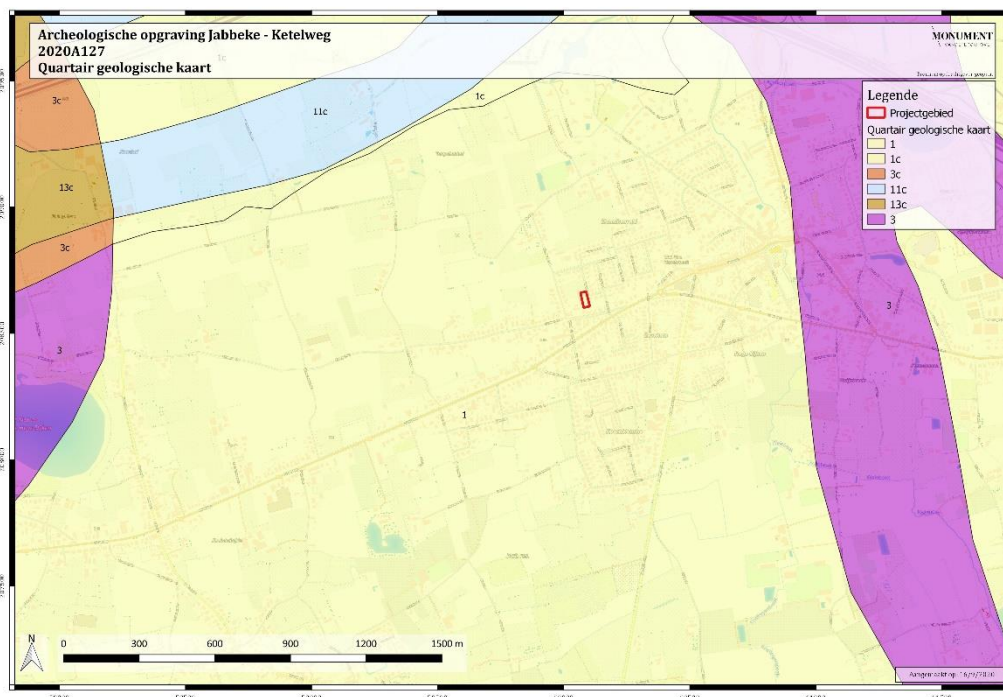

Figuur 5: Situering van het projectgebied op de topografische kaart.

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

Figuur 6: Aanduiding van het projectgebied op de Tertiair geologische kaart.

Figuur 7: Aanduiding van het projectgebied op de Quartair geologische kaart.

4.2. Bodemkundige situering⁸

De bodemkaart (Figuur 8) geeft drie verschillende zones weer ter hoogte van het projectgebied. Het grootste deel van het terrein ligt op een **ZcG**-bodem. Dit zijn matig droge, zwak gleyige zandbodems, die behoren tot de postpodzolen. De voormalige podzol is meestal verbrokken tot dikke harde concreties. De rest van het terrein is gekarteerd als **Zch**-bodem. Dit zijn droge, niet gleyige, zandbodems met een verbrokkelde ijzer- en/of humus B-horizont. In het noorden van het projectgebied is een kleine zone aangeduid als **ZdG**. Dit zijn matig natte, matig gleyige zandbodems, die behoren tot de postpodzolen met een verbrokkelde humus- en ijzeraanrijkhshorizont.

Figuur 8: Situering van het projectgebied op de bodemkundige kaart.

⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

5. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

5.1. Historisch kader⁹

Tijdens de Romeinse periode liep de Zandstraat over het grondgebied van de gemeente als verbindingsweg tussen de nederzettingen van Oudenburg, Brugge en Aardenburg¹⁰. Het projectgebied is net ten noorden gelegen van dit tracé. De oudste vermelding van Jabbeke is te vinden in een document uit de 10e eeuw. De parochie vormde samen met Stalhille een ambacht in het Brugse Vrije, dat in de loop van de 16e eeuw met dat van Snellegem en Zerkegem werd verenigd. In 1406-07 kwamen de schepenen van het Brugse Vrije zich in Jabbeke vestigen toen de stad Brugge de lakenindustrie beperkingen oplegde. In de 15^e eeuw herhaalde dit fenomeen zich nog enkele malen, het belang van Jabbeke bevestigend. In 1488 plunderden de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk het dorp en in 1579 deden de geuzen hetzelfde. In de 17^e eeuw werden de landgoederen van het kasteeldomein verkocht aan de Heren van Caloen. Omstreeks 1800 kwamen de eigendommen door erfenis in handen van de familie Van Larebeke die het doorverkochten aan de burggraaf du Bus de Gisignies. Na de Tweede Wereldoorlog viel het kasteeldomein uit elkaar. Aangezien Jabbeke over een station beschikte, werd het een belangrijke aanvoerpost tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het Duitse leger bouwde er een bevoorradingskamp dat ook tijdens de Tweede Wereldoorlog in gebruik bleef. De tweede helft van de 20^e eeuw verliep rustiger voor Jabbeke¹¹.

De oudste kaart waarop Jabbeke is afgebeeld is de Heraldische kaart van het Brugse Vrije door Pieter Pourbus (Figuur 9). Hierop zijn verschillende wegen te zien, maar veel grond was nog onbebouwd in deze periode. De Ferrariskaart (Figuur 10) toont de voorloper van het huidige wegennet. Het huidige projectgebied bleef onbebouwd tot ongeveer de 19^e eeuw. De luchtfoto's tonen vervolgens de recente evolutie waarop de oudste foto uit 1971 (Figuur 11) de boerderij toont. Met de ontwikkeling van woonwijken in de 21^e eeuw, werden in het noorden van het projectgebied volkstuintjes aangelegd.

⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

¹⁰ OVERMEIRE 2015.

¹¹ VERDONCK, VERMEIREN en TRPUBLYN 2011.

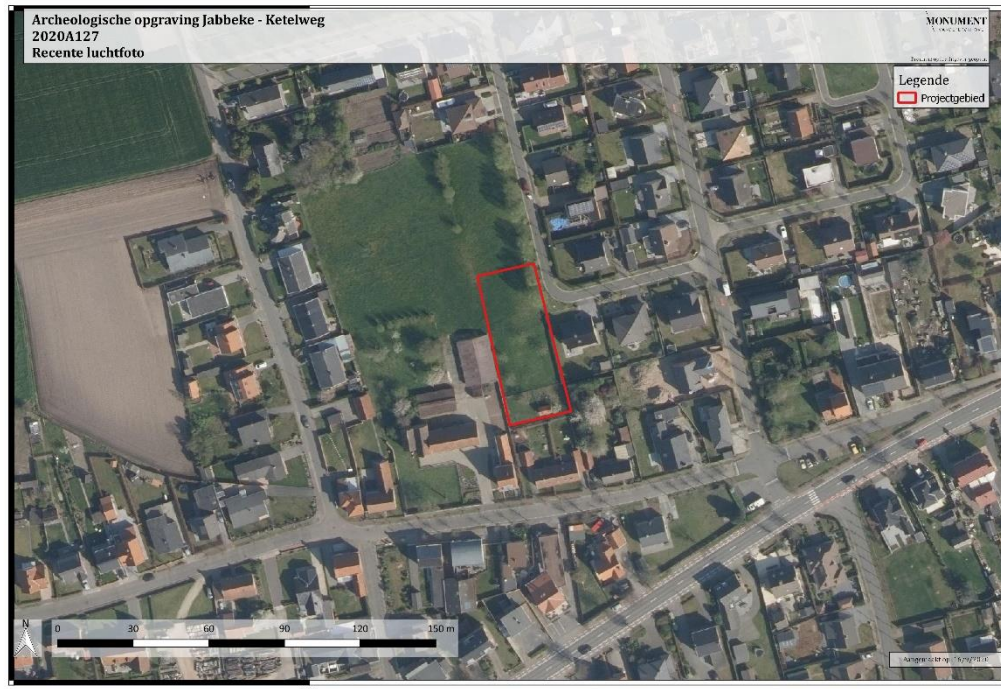
Figuur 9: Detail uit de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije (kopie door Claeissens, 1601), met aanduiding ruimere omgeving projectgebied (©Studiebureau Archeologie).

Figuur 10: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart.

Figuur 11: Situering van het projectgebied op een luchtfoto uit 1971.

Figuur 12: Situering van het projectgebied op een recente luchtfoto.

5.2. Archeologisch kader¹²

De CAI (Centraal Archeologische Inventaris) geeft aan waar in de directe omgeving van het huidige plangebied reeds eerder archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden.

Aan de Kapellestraat bracht een kleine opgraving van Raakvlak een laag met Merovingisch en Karolingisch aardewerk aan het licht (CAI 150621)¹³. Deze vondsten bevonden zich echter niet langer in situ. Een tweede opgraving van Raakvlak vond plaats in de Kroondreef (CAI 76922)¹⁴. Hier bleek op het terrein een nederzetting uit de Metaaltijden te zijn geweest. Men vond de restanten van twee houten gebouwen en handgevormd aardewerk. Nog een derde opgraving van Raakvlak aan de Hogedijkenstraat had een Romeins grafveld, greppelsporen en bewoning als resultaat (CAI 76916)¹⁵. Een aantal sporen konden in de Karolingische periode gesitueerd worden. Tenslotte vermelden we ook nog een opgraving aan de Gemeneweidestraat waarbij sporen uit de vroege en volle middeleeuwen en Romeinse karrensporen werden onderzocht (CAI 3300023).

Twee archeologische vooronderzoeken zijn tevens het vermelden waard. Deze vonden plaats onder meer aan de Koornblomme waar een vermoedelijke grafheuvel uit de bronstijd werd aangesneden en sporen van een volmiddeleeuwse nederzetting (CAI 214831)¹⁶. Een tweede proefsleuvenonderzoek aan de Kroondreef leverde enkele Romeinse scherven en een gracht of kuil op (CAI 150348).

Bij veldprospectie werd aardewerk uit de late ijzertijd gevonden (CAI 30033) en een nederzetting ontdekt met sporen uit de vroege tot volle middeleeuwen (CAI 300030).

Bij metaaldetectie in het centrum van Jabbeke werd een stijgbeugelbeslag uit circa 1050 aangetroffen, alsook een Karolingische fibula (CAI 216987 en 216976).

Twee toevalsvondsten leverden Romeins en middeleeuws aardewerk op (CAI 300028 en 300031). Luchtfotografie leverde mogelijk nog de locatie van een grafheuvel op (CAI 154854). Tijdens controle van werken werden nog op verschillende plaatsen kleinere archeologische vondsten gedaan (CAI 300021, 300026, 300027, 300045, 300052, 300053, 306486 en 306530).

In de ruimere omgeving werden nog 5 bekrachtigde archeologienota's opgesteld. Voor een terrein aan de Aartrijksesteenweg (ID 1158¹⁷) en een terrein aan de Boomgaardstraat (ID 9730¹⁸) werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Alsook voor een deel van het terrein aan de Varsenareweg (ID 5317¹⁹). De overige archeologienota's adviseerden geen verder onderzoek wegens reeds recente verstoringen in dat deel van Jabbeke (Kapellestraat ID 8117²⁰, Dorpstraat ID 5678²¹).

¹² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

¹³ HILLEWAERT B., HUYGHE J., VAN BESIEN E., 2010.

¹⁴ DECRAEMER S., HILLEWAERT B., HUYGHE J., VAN BESIEN E., 2011.

¹⁵ HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y., 2009.

¹⁶ LAMBRECHT, ROELENS & HUYGHE, 2015.

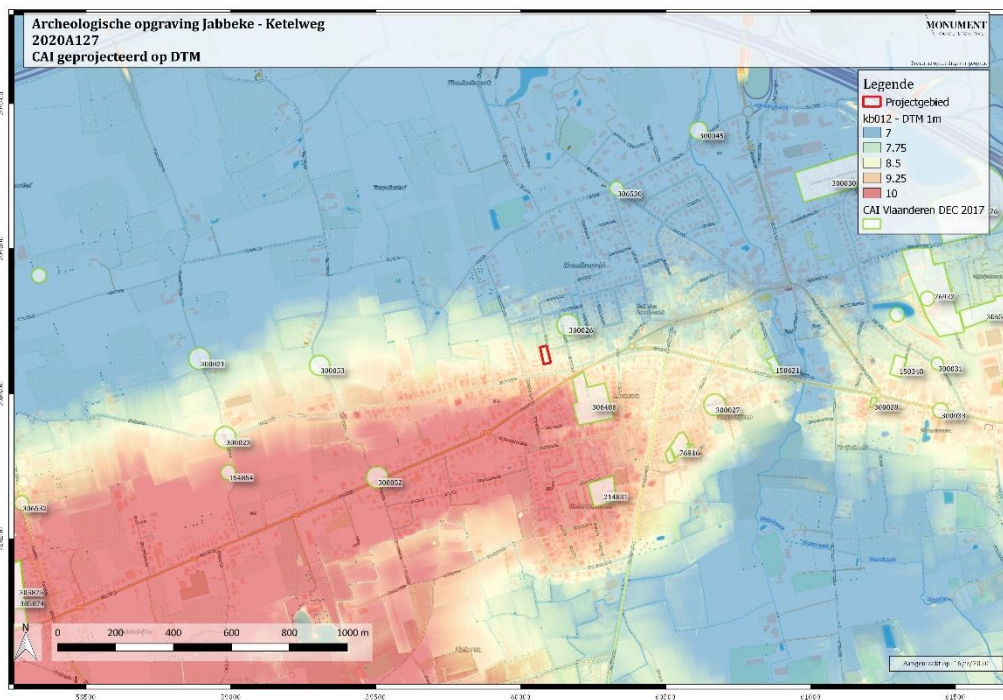
¹⁷ ACKE, BARTHOLOMIEUX & VERAART, 2016.

¹⁸ DE RAYMAEKER & VAN ROY, 2018.

¹⁹ VERGAUWE, LALOO & ALUWE, 2017.

²⁰ VERWERFT 2018.

²¹ VERWERFT 2017.

Figuur 13: CAI geprojecteerd op het Digitaal Hoogtemodel.

6. RESULTATEN

6.1. Stratigrafie

Tijdens het landschappelijk booronderzoek werden aan de hand van 7 boringen eenzelfde aardkundige opbouw van het projectgebied vastgesteld. Het profiel is opgebouwd uit eolisch zand dat afgezet werd gedurende het Weichseliaan. De oorspronkelijke bodem is echter zo goed als volledig uitgewist door antropogene ingrepen zoals ploegen. Over het algemeen is de bodemopbouw als volgt: een dikke ploeglaag (circa 50 tot 90cm) dekt de moederbodem af die bestaat uit homogeen beige tot bruinig fijn (eolisch) zand.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 2 wandprofielen geregistreerd. Deze bevestigden de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Een relatief dikke ploeglaag, gemiddeld dieper dan 50cm, dekt de moederbodem af. Door antropogene activiteiten is slechts zeer lokaal de oorspronkelijke opbouw nog te herkennen in de vorm van residuele B-horizonten als gevolg van humus en/of ijzeruitloging.

Tijdens de vlakdekkende opgraving werden eveneens 2 bodemprofielen geregistreerd. Bij profiel 1 kon een zeer fijne B-horizont waargenomen worden. De opbouw is dus als volgt: een vrij dikke Ap-horizont, zo'n 60cm dik, bestaande uit donkerbruin zand. Lokaal was nog een zeer fijne B-horizont van enkele centimeters te bemerken. Daaronder, op een diepte van circa 60 tot 80cm onder het maaiveld, bevond zich de C-horizont. De moederbodem bestond uit een gelig beige zand. Bij het tweede profiel is deze B-horizont volledig opgenomen in de ploeglaag.

Figuur 14: Aanduiding van de locatie van de bodemprofielen, geprojecteerd op GRB.

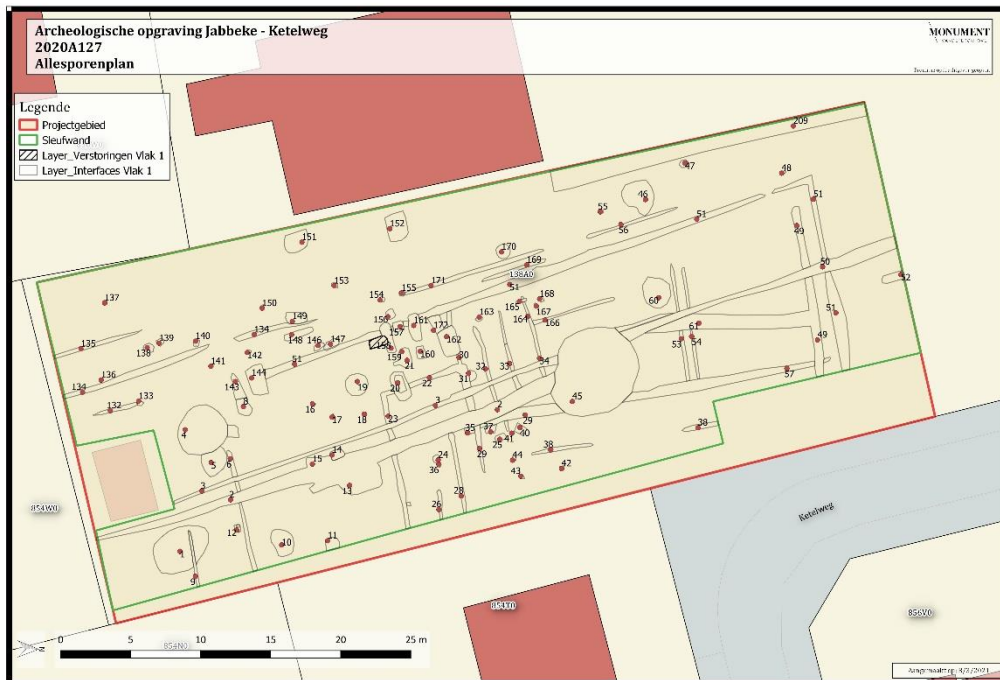

Figuur 15: Fotografische opname van profiel 1, met aanduiding van de horizonten.

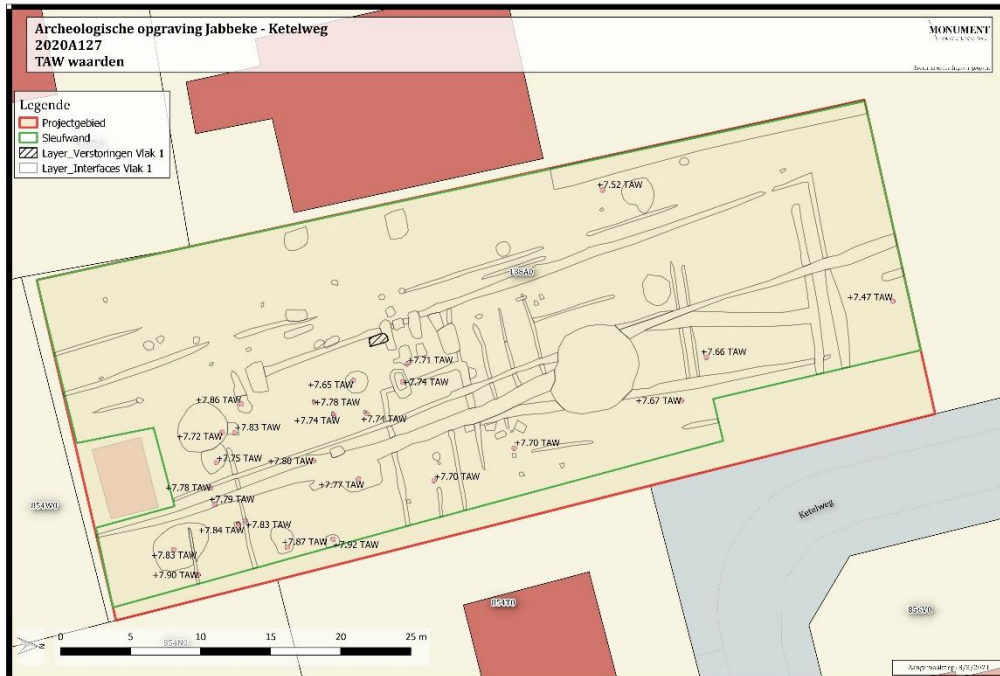
6.2. Beschrijving sporen

6.2.1. Algemeen

Tijdens de vlakdekkende opgraving werden net geen 100 verschillende archeologische sporen geregistreerd. Het merendeel daarvan betreffen greppels, kuilen en enkele paalsporen. Eveneens werden twee waterdragende structuren geregistreerd. Hieronder worden de aangetroffen sporen, structuren en vondsten besproken en geïnterpreteerd van oud naar jong. De natuurlijke en afzonderlijke sporen komen in dit overzicht niet aan bod, tenzij ze in verband kunnen gebracht worden met mogelijke structuren. Op het allesporenplan worden alle antropogene sporen weergegeven na filtering en weglating van de natuurlijke sporen. Het vondstenspectrum situeert zich in de Romeinse periode. Het archeologisch vlak bevond zich gemiddeld tussen +7,50m en +7,80m TAW. De sporen waren over het algemeen goed bewaard.

Figuur 16: Allesporenplan.

Figuur 17: TAW-waarden op het allesporenplan.

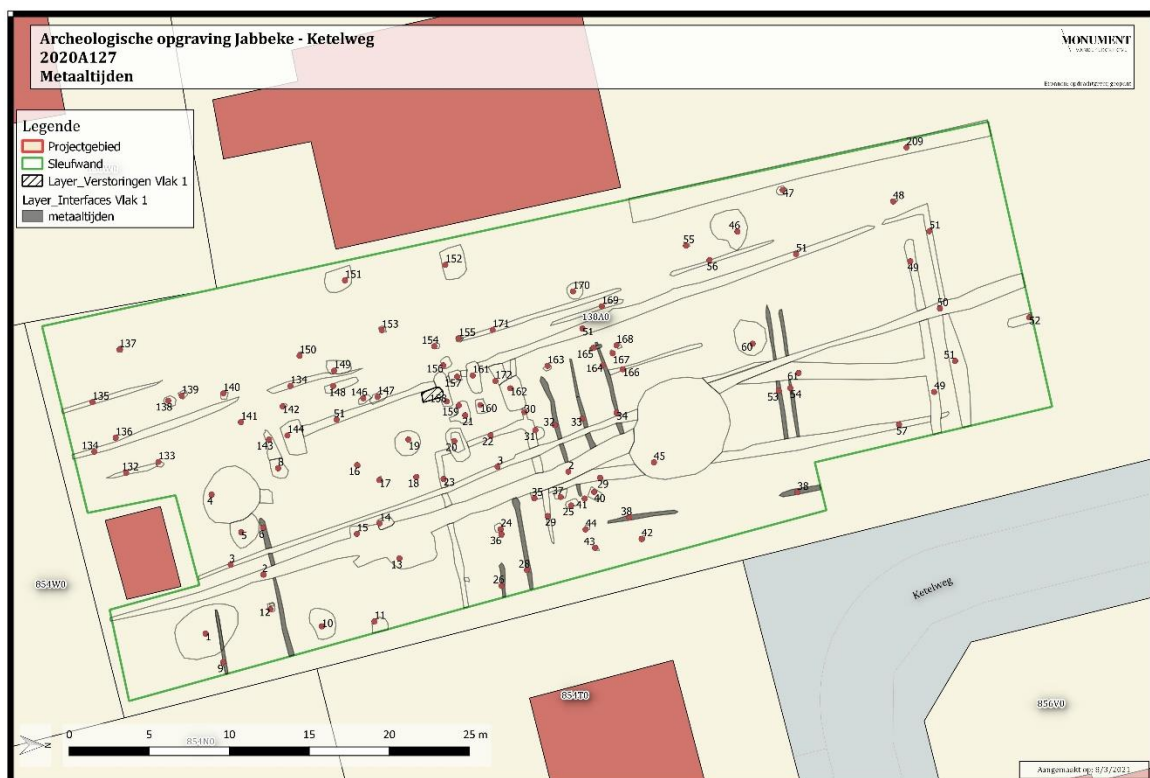
6.2.2. Metaaltijden?

6.2.2.1. Sporen/structuren

Naast het Gallo-Romeinse greppelsysteem dat werd aangetroffen (zie infra) werden nog een aantal zeer vage greppeltjes aangetroffen, die over het algemeen een oost-west oriëntatie kenden. Ze tekenden zich af als licht grijzig bruine rechtlijnige verkleuringen. Hun vage zichtbaarheid, ondiepe bewaring en oversnijding door de Gallo-Romeinse greppels, duidt erop dat ze ouder zijn en dus potentieel geïnterpreteerd kunnen worden als mogelijke greppels of ploegsporen uit een oudere historische periode, meer bepaald de metaaltijden. Het gaat hierbij om de spoornummers S6, S9, S26, S28, S29, S32, S33, S34, S41, S53 en S54.

6.2.2.1.1. Vondsten en stalen

De meerderheid van deze greppels heeft geen vondsten opgeleverd. In de vulling van greppel S6 is een fragment van een maalsteen uit basalt (V16) aangetroffen. Greppel S34 heeft twee wandfragmenten uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en zandig baksel opgeleverd.

Figuur 18: Allesporenplan met aanduiding van de greppels mogelijk te dateren in de Metaaltijden.

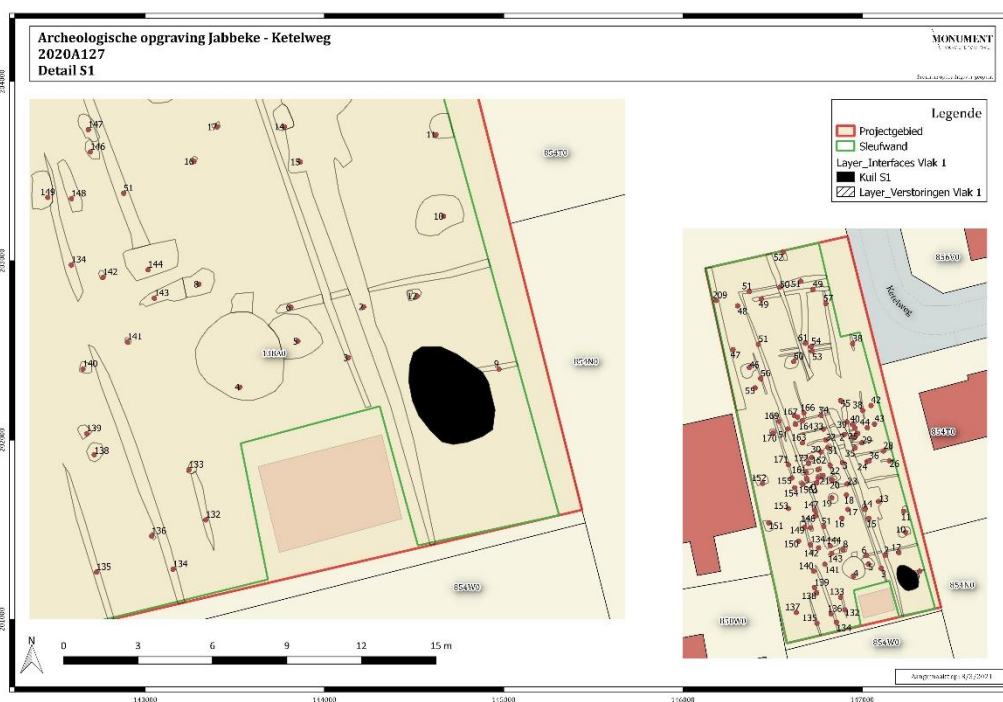
6.2.3. Romeinse periode

Het merendeel van de aangetroffen sporen situeert zich in de Romeinse periode. Deze zullen per typologie verder besproken worden.

6.2.3.1. Kuilen

6.2.3.1.1. Kuil S1

In de zuidoostelijke hoek van het opgravingsterrein werd een ovaal gevormde verkleuring aangetroffen (Figuur 19). De kuil had een lengte van ca. 4,20m en een lengte van ca. 3m. De kuil leek in het grondvlak centraal voornamelijk te bestaan uit een vrij homogeen donker- bijna zwartig grijs licht humeuze zandige grond met daarrond versmeten moederbodem. In coupe kwam dit minder duidelijk in beeld en lijkt de vulling voornamelijk te bestaan uit versmeten moederbodem met centraal wel een bijna zwarte humeuze band die de vulling doorsneed (Figuur 20). De functie van deze kuil is niet duidelijk, mogelijks betreft het een extractiekuil.

Figuur 19: Detail van het grondplan met aanduiding locatie kuil S1.

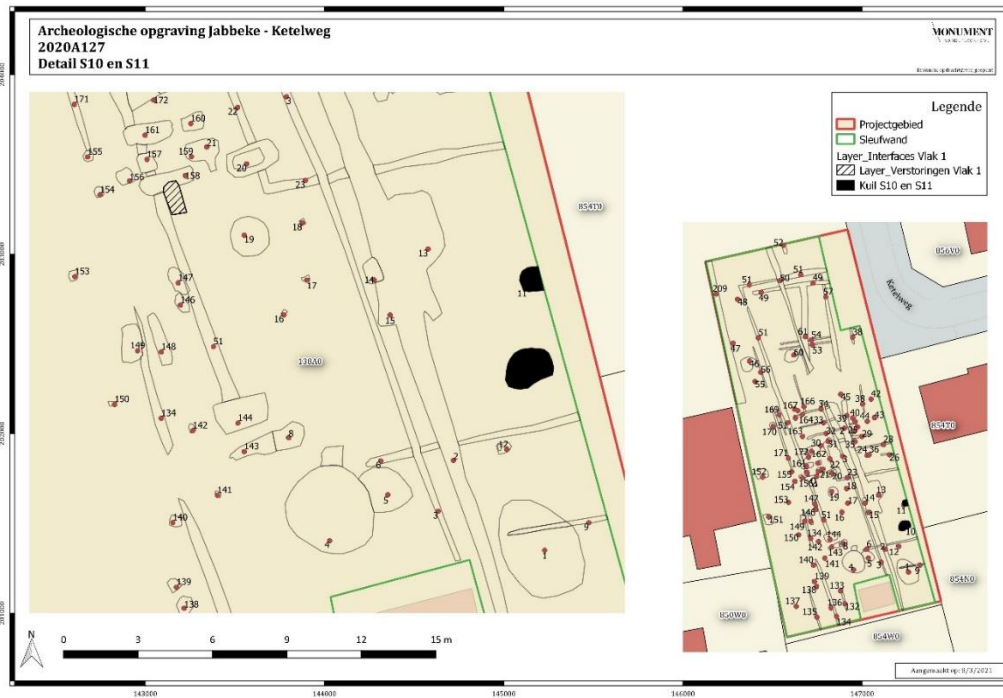
Figuur 20: Fotografische opname van de coupe op S1.

6.2.3.1.1.1. Vondsten en stalen

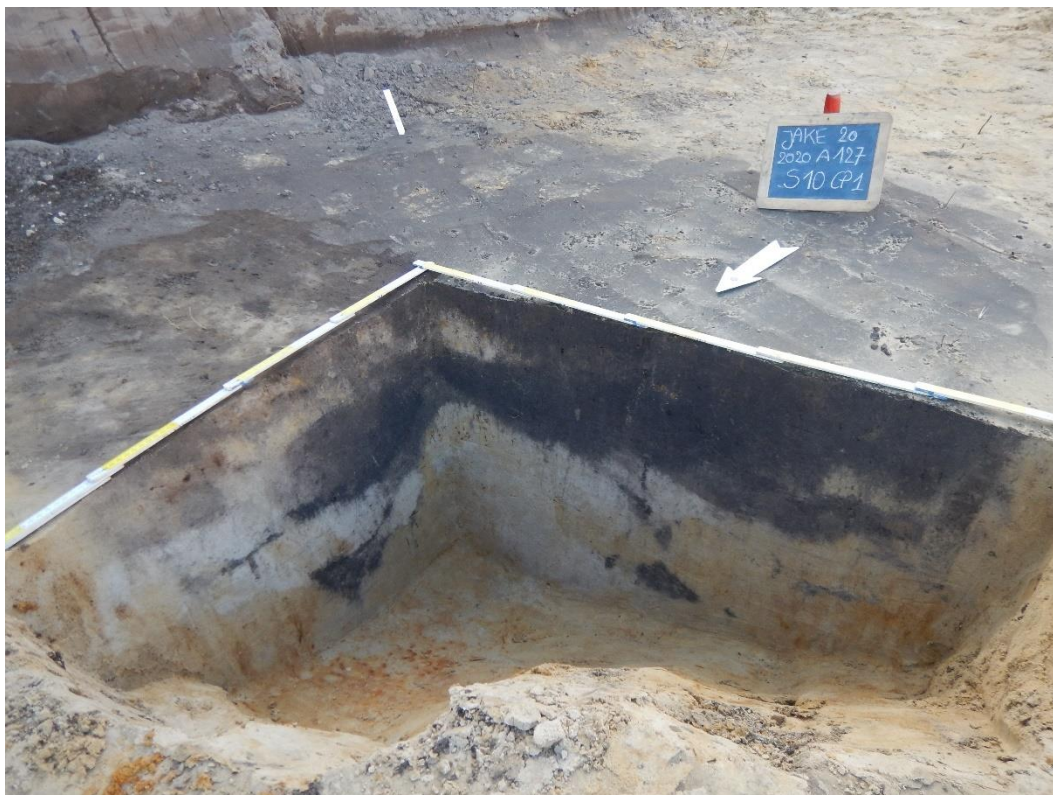
Uit de vulling van deze kuil zijn in totaal 13 potscherven verzameld, waaronder 7 wandfragmenten uit handgevormd aardewerk met gladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand. Daarnaast zijn 2 potscherven uit terra sigillata aangetroffen: een randscherf (22cm diameter) van een hemisferische kom met afgerond profiel van het type Dragendorff 37 (Zuid-Gallisch) en een bodemfragment (11cm diameter) van een bord met roulettering (Centraal-Gallisch). Een randscherf uit Pompejaans rood aardewerk is afkomstig van een bord met een naar binnen gebogen wand en verdikte rand van het type Vanvinckenroye 1991.280 uit de Flavische periode. Ten slotte zijn twee wandscherven uit Low Lands Ware (oranje) en een wandfragment van een mortarium uit Noord-Gallische waar (Bavay) onderscheiden.

6.2.3.1.2. Kuil S10

In grondvlak, tegen de oostelijke sleufwand, tekende zich een ovaalvormige verkleuring af van zo'n 2m bij 1,5m (Figuur 21). De kuil werd gecoupeerd in kwadranten waarbij 2 vullingen werden waargenomen: een donkergrijze bijna zwarte vulling met weinig houtschoolspikkels bovenin en een grijzig witte vulling onderin (Figuur 22). In totaal was de kuil zo'n 30cm diep. De functie voor deze kuil is niet duidelijk, mogelijks betreft het een extractiekuil.

Figuur 21: Detail van het grondplan met aanduiding locatie kuilen S10 en S11.

Figuur 22: Fotografische opname van de coupe op S10.

6.2.3.1.2.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van kuil S10 werden in totaal zeven potscherven verzameld, waaronder drie wandfragmenten versierd met een evenwijdig patroon van rechte groeven, waarover een golflijn is aangebracht, uit handgevormd aardewerk met een gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand. Ook zijn een verweerd bodemfragment en twee wandscherven uit terra sigillata en een wandscherf uit terra nigra (Noordelijke groep) aangetroffen.

6.2.3.1.3. Kuil S11

Net ten noorden van S10, eveneens langs de oostelijke sleufwand gelegen, bevindt zich nog een kuil, S11 (Figuur 21). Deze kuil was min of meer ovaalvormig met een lengte van circa 85cm en een breedte van circa 50cm. De vulling was homogeen donker grijsig bruin. In coupe reikte de kuil zo'n 25cm diep.

6.2.3.1.3.1. Vondsten en stalen

Uit de vulling werden in totaal drie potscherven verzameld, waaronder twee wandfragmenten uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking, magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool), en zand en borstelstrepen. Daarnaast is een wandscherf uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) aangetroffen.

6.2.3.1.4. Kuilen S15 en S13

Deze twee kuilen situeren zich ter hoogte van greppel S2 (Figuur 23), spoor S13 grenst aan de greppel terwijl S15 erdoor oversneden wordt. De kuilen zijn homogeen qua vulling die donkergrijs tot bijna zwart kleurt en vrij humeus is. Reeds in het grondvlak leek er nog een extra uitstulping zichtbaar ter hoogte van S2. Aan de westzijde hadden we reeds S15 genoteerd, maar ook aan de oostzijde bleek bij het couperen een extra kuil zichtbaar (Figuur 24). De kuilen zijn ondiep en komvormig. De functie van deze kuilen is vooralsnog onduidelijk.

6.2.3.1.4.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van kuil S13 werden in totaal twaalf potscherven verzameld, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Een randfragment met deels gepolijste en deels gladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand behoort tot een bord met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq B12 uit de Romeinse periode. Onder de afgeronde rand zijn twee evenwijdige groeven aangebracht op de buitenzijde. Vijf wandscherven met borstelstrepen worden gekenmerkt door een gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand, terwijl twee wandfragmenten een gegladde wandafwerking en zandig baksel hebben. Ook zijn twee wandscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar en een wandfragment met reliëf-

ribbels uit Low Lands Ware uit oranje baksel met grijze kern aangetroffen. Ten slotte behoort een wandfragment tot een dolium met witte inclusies.

Uit de opvulling van kuil S15 is een enkel wandfragment uit handgevormd aardewerk met gladde wandafwerking en zandig baksel verzameld.

Figuur 23: Detail van het grondplan met aanduiding van de kuilen S13 en S15.

Figuur 24: Fotografische opname van de coupe op S2, S13 en S15 met aanduiding van de kuilen.

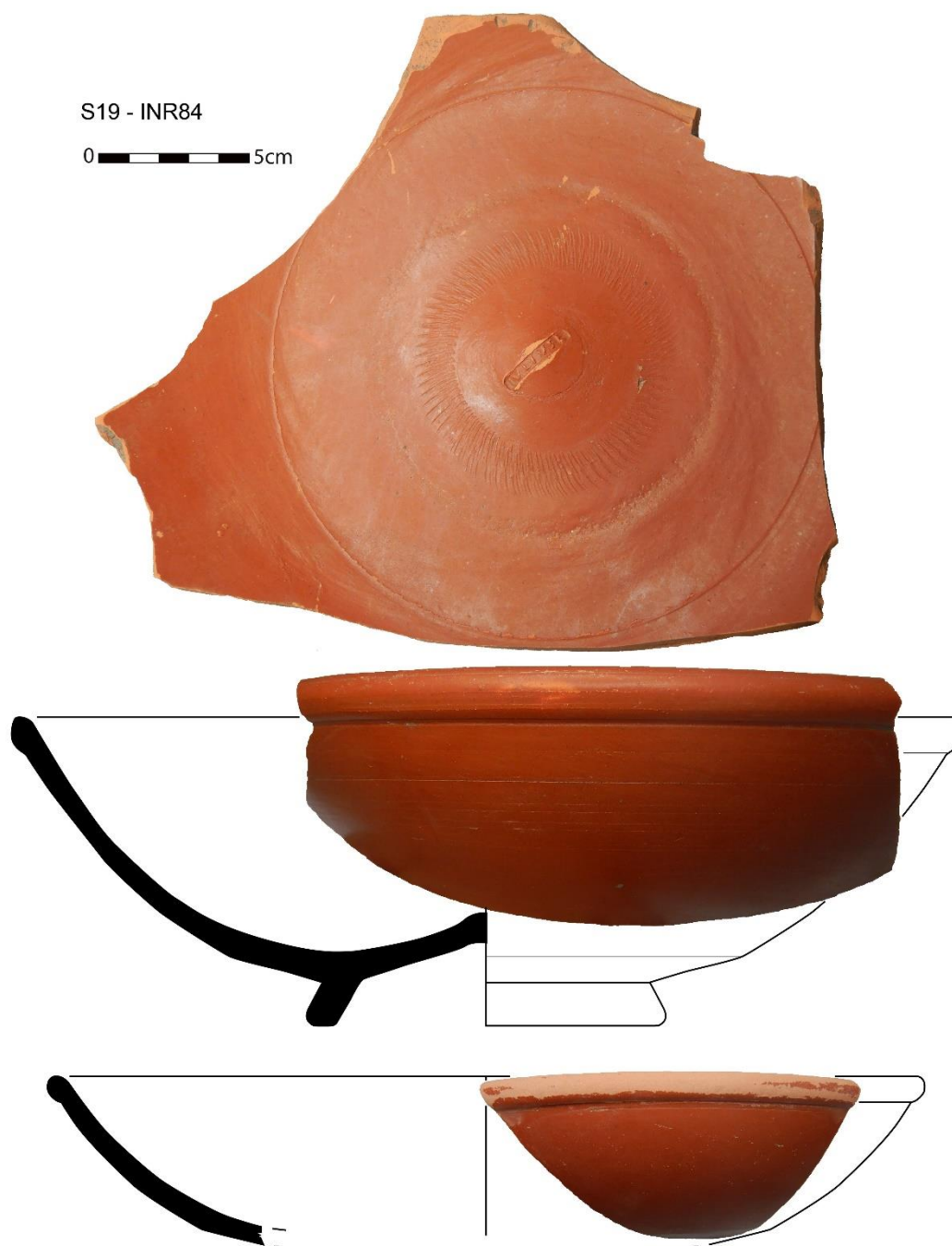
6.2.3.1.5. Kuil S19

Bijna centraal in het opgravingsterrein bevond zich een cirkelvormige kuil S19 met een diameter van om en bij de anderhalve meter. De vulling van het spoor was homogeen donkerbruin tot zwart bovenin en onderin een lens vermengde moederbodem. In coupe was het profiel komvormig en reikte zo'n 20cm diep. De kuil was eerder bijzonder door het aangetroffen aardewerk.

6.2.3.1.5.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van deze kuil (S19) zijn in totaal achttien potscherven verzameld, waaronder een verweerd randfragment met afgeronde rand en wandscherf uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand alsook een wandfragment uit Noord-Menapische, reducerende waar. Daarnaast zijn er drie individuen uit terra sigillata (Oost-Gallisch) onderscheiden, waaronder een randfragment van een bord van het type Dragendorff 31 met hoog opgedeukte bodem uit de tweede helft van de 2de en 3de eeuw. Drie randscherven (32 cm diameter), een bodemfragment (11,5 cm diameter) met roulettering en vijf wandscherven vormen een volledig exemplaar, namelijk een bord van het type Dragendorff 31 met een hoog opgedeukte bodem. Op basis van de pottenbakkersstempel IVLIVSF[ECIT] wordt dit bord in de late 2de en eerste helft van de 3de eeuw gedateerd. Twee randscherven (17 cm diameter) met gietuit, een bodemfragment (7

cm diameter) en twee wandscherven behoren dan weer tot een mortarium met overkragende rand van het type Curle 21 uit de tweede helft van de 2de eeuw. Ten slotte zijn enkele onbepaalde fragmenten uit transparant glas (V85) aangetroffen, die vermoedelijk afkomstig zijn van vaatwerk.

Figuur 25: Tekening van inventarisnummer 84, terra sigillata aangetroffen in kuil S19.

Figuur 26: Fotografische opname van de coupe op kuil S19.

Figuur 27: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van kuil S19.

6.2.3.1.6. Kuil S20

Kuil S20 was een vrij omvangrijke ovalen kuil (circa 2m bij 1m) die de greppel S22-S23 oversneed (Figuur 28). Reeds in het grondvlak tekenden er zich 2 vullingspakketten af. Centraal was een gevlekte beige – grijsbruine laag versmeten moederbodem waar te nemen, met daarrond een laag donker bruinig grijs zand. In coupe werden dezelfde lagen opgetekend. Het profiel was komvormig met een maximale diepte van ongeveer 35cm (Figuur 29).

6.2.3.1.6.1. Vondsten en stalen

Uit deze kuil werden in totaal 8 potscherven verzameld, waaronder twee wandfragmenten met borstelstrepen uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en een magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand. Ook zijn twee randscherven van een driedelige pot of kom uit Noord-Menapische, reducerende waar en twee wandfragmenten uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) aangetroffen.

Figuur 28: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van kuil S20.

Figuur 29: Fotografische opname van de coupe op S20 (links) en S46 (rechts).

6.2.3.1.7. Kuilen S46 en S60

In het noordwesten van het plangebied werden twee gelijkaardige kuilen aangetroffen op zo'n onderlinge afstand van 5m (Figuur 30). De kuilen zelf tekenden zich af als donkergrijze circulaire verkleuringen in het vlak, met een diameter van circa 2m. In coupe waren de kuilen echter zeer ondiep, slechts enkele centimeters waren bewaard (Figuur 29). Desondanks werd in de vulling van kuil S60 toch aardewerk aangetroffen.

6.2.3.1.7.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van kuil S60 zijn in totaal drie potscherven verzameld, waaronder twee wandfragmenten met borstelstrepen uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand. Ook is een bodemfragment uit Noord-Menapische, reducerende waar aangetroffen.

Figuur 30: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van S46 en S60.

6.2.3.1.8. Kuilen S151 en S152

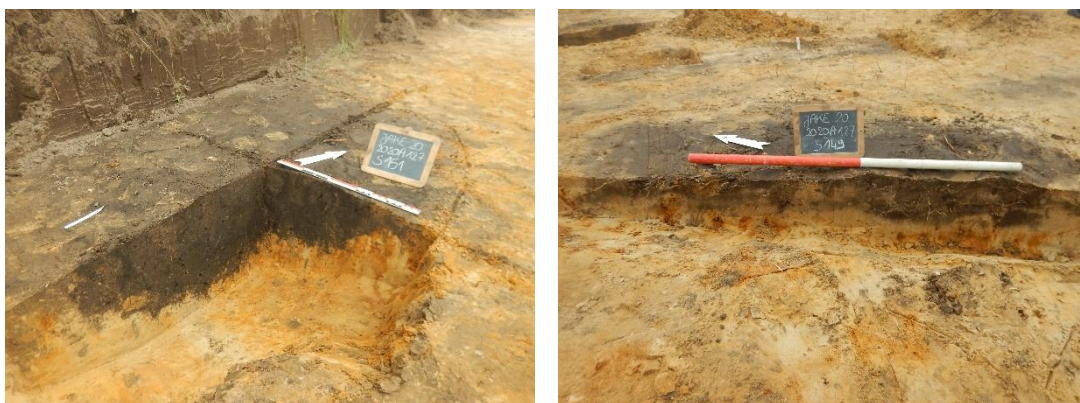
Aan de westelijke putwand werden opnieuw twee zeer gelijkaardige kuilen waargenomen (Figuur 31). Ditmaal tekenden ze zich af als vrijwel vierkante verkleuringen met een zijde van circa 1,5m. De sporen waren donkergrijs tot bijna zwartig gekleurd en vrij homogeen qua vulling met een weinig houtschoolspikkels (Figuur 32). De bewaringsdiepte was circa 20 tot 30cm. Enkel uit de kuil S151 werd aardewerk gerecupeerd.

6.2.3.1.8.1. Vondsten en stalen

Uit de vulling van S151 werden zeven potscherven uit secundaire verbrand, handgevormd aardewerk verzameld. Het gaat daarbij om een randfragment met afgeronde tot spitse rand, een halsfragment en vijf wandscherven met borstelstrepen met (ge)gladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand, die afkomstig zijn van een driedledige kookpot met open profiel, uitstaande hals en afgeronde rand van het type De Clercq P2 uit de Late IJzertijd en Romeinse periode. Ten slotte zijn nog een halsfragment en drie wandscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar aangetroffen.

Figuur 31: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van kuilen S151 en S152.

Figuur 32: Fotografische opname van de coupe op S151 (links) en S149 (rechts).

6.2.3.1.9. Kuil S149

Ter hoogte van greppel S134 treffen we in het zuidwesten van het opgravingsterrein de kuil S149, die deze greppel oversnijdt (Figuur 33). De kuil tekende zich af als een rechthoekige donker grijzig bruine verkleuring zonder inclusies. In profiel had deze kuil een eerder platte bodem, die ondiep bewaard was, slechts zo'n 12cm (Figuur 32). De functie van de kuil is onduidelijk.

6.2.3.1.9.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van de kuil werden in totaal 19 potscherven verzameld, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Het gaat daarbij om twee randscherven met afgeronde rand (14cm diameter), drie bodemfragmenten met een hoekige overgang van standvlak naar wand en twaalf wandscherven met (ge)gladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand, die afkomstig zijn van een drieledige kookpot met open profiel, uitstaande hals en afgeronde rand van het type De Clercq P2 uit de late IJzertijd en Romeinse periode. Daarnaast zijn twee verweerde wandfragmenten uit terra sigillata (Centraal-Gallisch) aangetroffen, die behoren tot een hemisferische kom met afgerond profiel van het type Dragendorff 37.

Figuur 33: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van kuil S149.

S149 - INR78

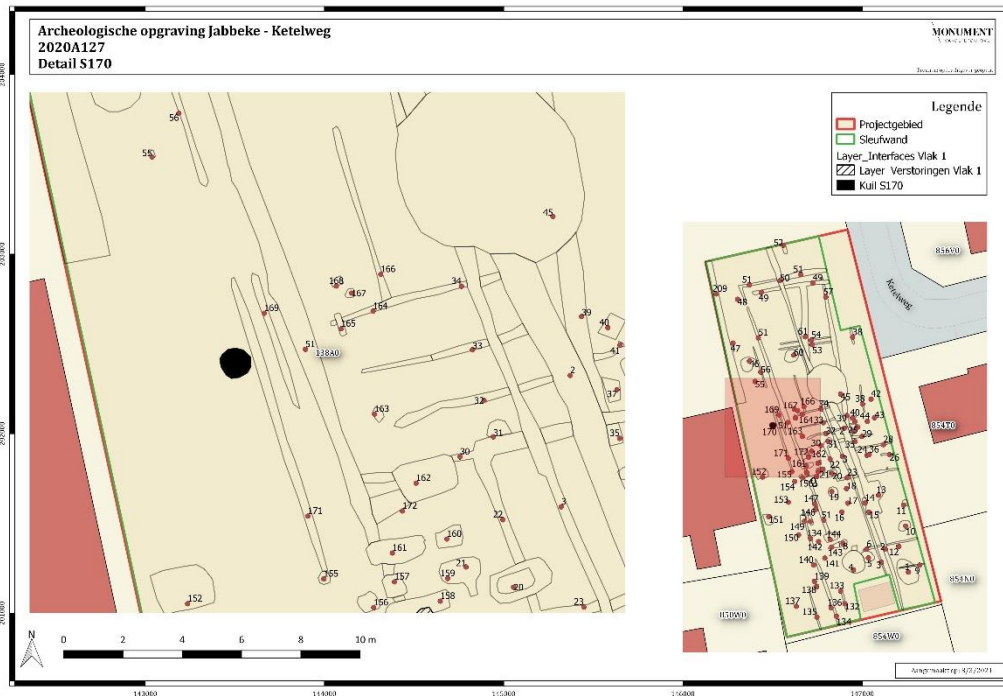
Figuur 34: Tekening inventarisnummer 78, randfragment type De Clercq P2.

6.2.3.1.10. Kuil S170

Nog aan de westelijke zijde, ter hoogte van greppel S171, bevindt zich een cirkelvormig spoor met diameter van circa 1m. Deze kuil tekende zich af als een licht blauwig grijze verkleuring met vrij veel houtskoolspikkels. In coupe was de kuil min of meer komvormig maar ondiep bewaard, slechts zo'n 15cm.

Figuur 35: Fotografische opname van de coupe op S170.

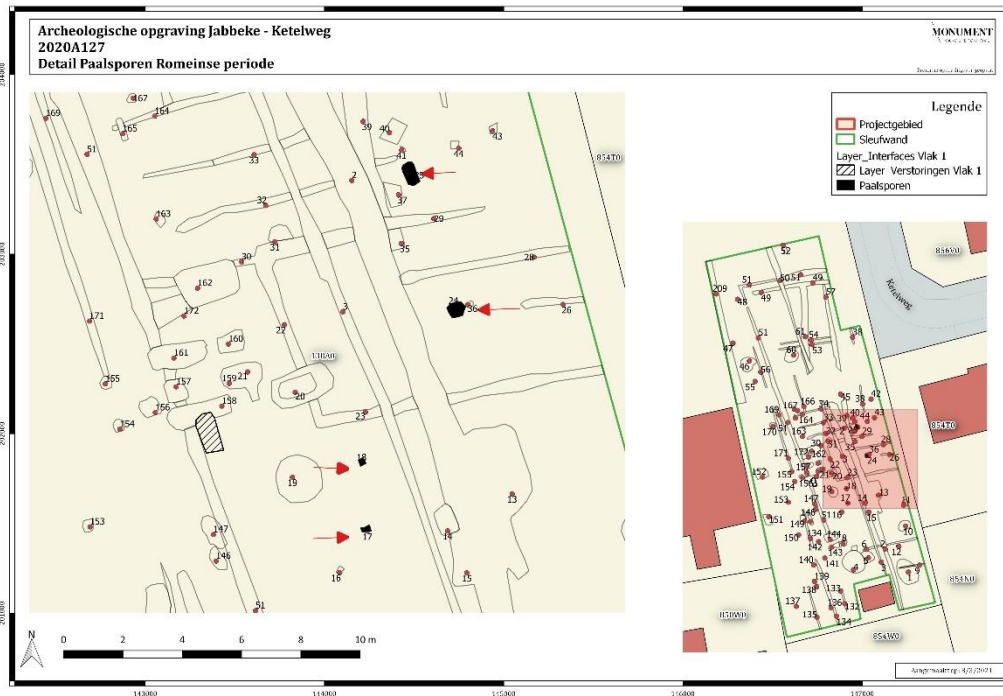
Figuur 36: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van kuil S170.

6.2.3.1.10.1. Vondsten en stalen

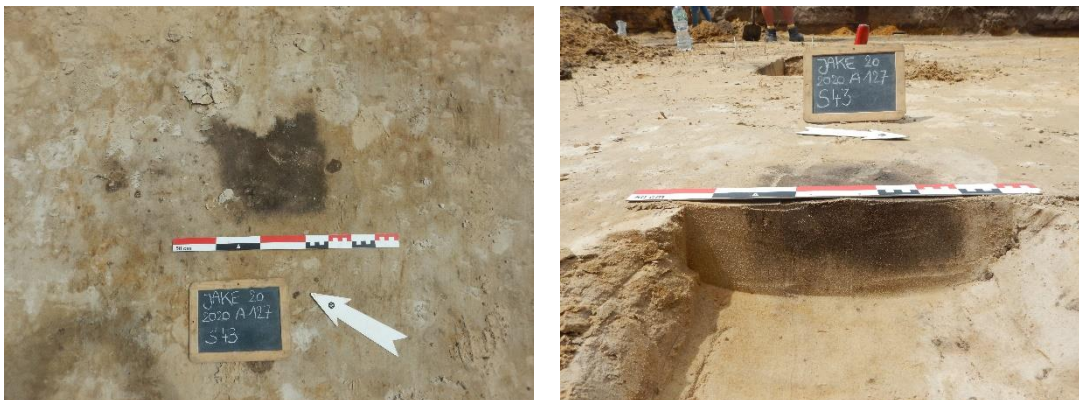
Uit de opvulling van deze kuil zijn elf wandfragmenten uit secundaire verbrand, handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand verzameld.

6.2.3.2. Paalsporen

Sommige paalsporen bevatten ook een kleine hoeveelheid aardewerk die hen kon situeren in de Romeinse periode. Het gaat hierbij om de enkele paalsporen S17, S18, S25 en S43. De paalsporen waren in het vlak zichtbaar als kleine donkerbruin grijze vierkante verkleuringen, niet groter dan zo'n 40cm². In coupe waren ze ook maar zo'n 12cm diep bewaard, met rechte zijden en vlakke bodem. Er kon echter geen onderling verband en/of structuur vastgesteld worden tussen de paalsporen.

Figuur 37: Detail van het grondplan met aanduiding van de paalsporen gesitueerd in de Romeinse periode.

Figuur 38: Fotografische opname van het paalspoor S43 in vlak en in coupe.

6.2.3.2.1. Vondsten en stalen

Uit elk van bovenstaande sporen werd een kleine hoeveelheid aardewerk aangetroffen die de datering van het spoor toeliet:

- S17: Secundair verbrand wandfragment uit Noord-Menapische, reducerende waar
- S18: Secundair verbrand wandfragment uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtschool) en zand
- S25: Wandfragment uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) en huttenleem (V15).

- S43: Drie beroete wandfragmenten versierd met evenwijdig patroon van rechte groeven, waarover een golflijn is aangebracht, uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand, wandscherf uit terra sigillata (Centraal-Gallisch) en wandfragment uit Low Lands Ware (oranje baksel).

6.2.3.3. Waterdragende structuren

Reeds tijdens het proefsleuvenonderzoek werden twee waterdragende structuren aangesneden. Tijdens het vlakdekkend onderzoek werden deze volledig vrijgelegd en vervolgens werd via een boring de vermoedelijke diepte vastgesteld. Het gaat hierbij om de spoornummers S45 centraal in het terrein en S4/S5 in het zuiden van het terrein. De boring op spoor S4 toont aan dat de vermoedelijke diepte ongeveer 1m bedraagt. Bij de boring op S45 kon de onderkant van het spoor niet bereikt worden waardoor geopteerd werd om deze laatste pas te couperen na bemaling.

6.2.3.3.1. S45

Het spoor S45 tekende zich af als een zeer omvangrijke cirkelvormige donker bruinig grijze verkleuring met een diameter van ongeveer 6m. Er werd uitgegaan van een waterdragende structuur zoals een (drenk)poel aangezien een handvol grachten en greppels leken aan te sluiten op deze structuur. Een manuele boring bevestigde het vermoeden aangezien de diepte van de structuur niet bepaald kon worden door de natte omstandigheden. Nadat deze structuur een tiental dagen onder bemaling was geplaatst, kon op 2 oktober 2020 overgegaan worden tot het machinaal couperen. De coupe werd geplaatst volgens de oost-west as. Er werd laagsgewijs verdiept met oog voor vondstmateriaal, dat ook talrijk aanwezig was. In coupe reikte het spoor zo'n 1m35 diep en had een langgerekte komvorm. Onderin leek zich wat versmeten hout te hebben geaccumuleerd. De vulling van het spoor bestond uit 6 lagen (L210 – L215).

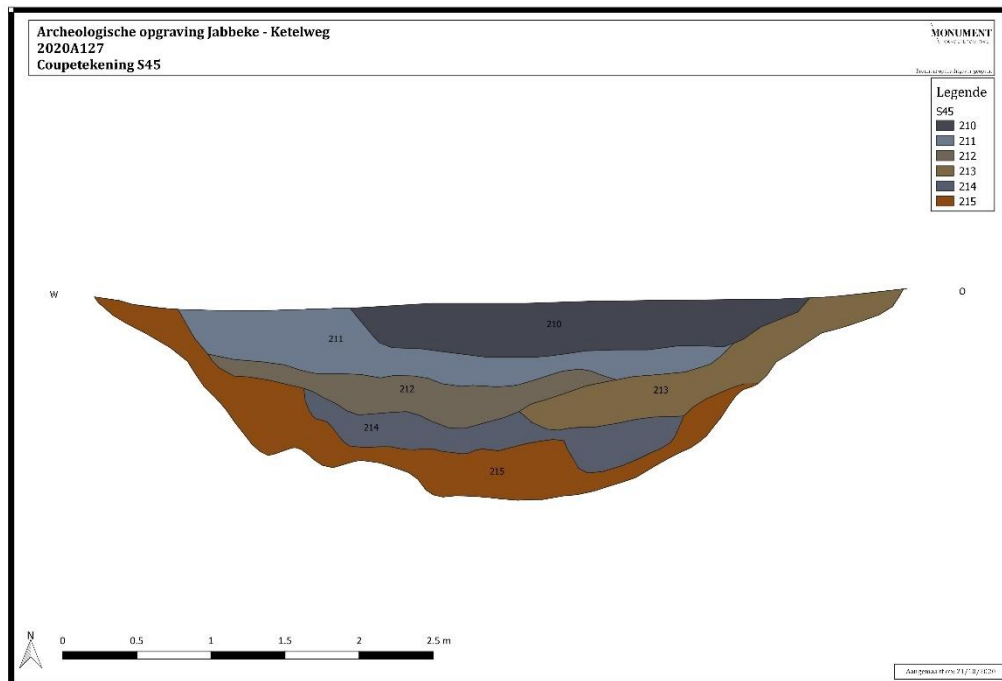
Figuur 39: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van structuur S45.

Figuur 40: Fotografische opname van spoor S45 in grondvlak.

Figuur 41: Fotografische opname van de coupe op S45.

Figuur 42: Digitale coupetekening van de (drenk)poel S45.

De lagen werden genummerd laag 210 tot en met laag 215:

L210: Vrij vettige, kleiige, donkergrijze tot bijna zwarte laag, zeer homogeen, zeer weinig houtskoolspikkels

L211: Donker blauwig grijs, vrij lemig zandleem, homogeen met weinig houtskoolspikkels

L212: Donker grijzig bruin, licht heterogeen met roestige vlekken, geen inclusies

L213: Heterogene, grijzig bruine en beige gele zandleem, zonder inclusies

L214: Heterogene laag, licht en donkergrijze zandleem, met vrij veel houtskoolbrokjes

L215: Heterogene laag bestaande uit grijze lemige vulling en zandige gelige moederbodem, accumulatie van houtresten

6.2.3.3.1.1. Vondsten en stalen

Uit de opvulling van deze kuil (S45) zijn in totaal 148 potscherven verzameld, waarvan de meerderheid afkomstig is uit de bovenste opvullingslagen. Het nagezakt pakket (S210) heeft zes potscherven opgeleverd, waaronder een secundair verbrand randfragment met zware, afgeronde rand en een wandscherf uit handgevormd aardewerk met een gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand afkomstig van een driedelige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en de Romeinse periode. Ook zijn twee wandfragmenten uit Noord-Menapische, reducerende waar en twee wandscherven uit Low Lands Ware (oranje) verzameld.

In het dempingspakket (S211) zijn, behalve een fragment van maalsteen uit basalt (V103), 135 potscherven aangetroffen, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Het gaat om 90 fragmenten, waarbij minstens 10 individuen onderscheiden worden:

Gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand

- Randfragment met afgeronde rand afkomstig van een bord of kom van het type De Clercq B/K14 met naar buiten gebogen rand; secundair verbrand
- Twee randfragmenten met licht ondersneden, spitse rand (16 cm diameter) afkomstig van een kom of (kook)pot met open profiel van het type De Clercq K/P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode; secundair verbrand
- Randscherf met een afgeronde tot spitse rand en halsfragment afkomstig van een driedelige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Twee bodemfragmenten met een hoekige overgang van standvlak naar wand en borstelstrepen

Gladde wandafwerking en magering van potgruis en zand

- Randfragment met geul op schouder en afgeronde rand afkomstig van een bord met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq B12 uit de Romeinse periode
- Acht wandscherven; secundair verbrand tot versinterd

Gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand

- Wandscherf

Gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtschool) en zand

- Twee randfragmenten met afgeronde rand en drie wandscherven met reliëfband op de schouder afkomstig van een kom met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq K12 uit de Romeinse periode; dikwandig; secundair verbrand tot versinterd
- Twee randfragmenten met afgerond rechthoekige rand (26 cm diameter) afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode; roetaanslag op de buitenzijde
- Twee randfragmenten met afgerond rechthoekige rand en vingertopindrukken op de top afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met afgerond rechthoekige rand en vingertopindrukken met interval van 3 cm op de top afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met afgerond rechthoekige rand en nagelindrukken op de binnenzijde van de rand afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Twee bodemfragmenten met hoekige overgang van standvlak naar wand; secundair verbrand
- Twee bodemfragmenten met hoekige overgang van standvlak naar wand; secundair verbrand
- 28 wandscherven; secundair verbrand
- 26 wandscherven met borstelstrepen; secundair verbrand

Gegladde wandafwerking en magering van potgruis en zand

- Vier wandscherven

Ook zijn een randfragment van een bord (Zuid-Gallisch) en twee verweerde wandscherven uit *terra sigillata* aangetroffen. In totaal zijn negen potscherven uit *terra nigra* verzameld, waaronder een randfragment (8 cm diameter) van een beker met hoge hals en omgeslagen rand van type Niederbieber 33 (Noordelijke groep). De overige potscherven (Noord-Franse groep) onderscheiden een secundair verbrand bodemfragment en vijf wandscherven met kerfbandversiering enerzijds en een bodemfragment (7 cm diameter) en een wandscherf met evenwijdig patroon van rechte groeven anderzijds. Daarnaast is een verweerde wandscherf uit gebronsd aardewerk gevonden.

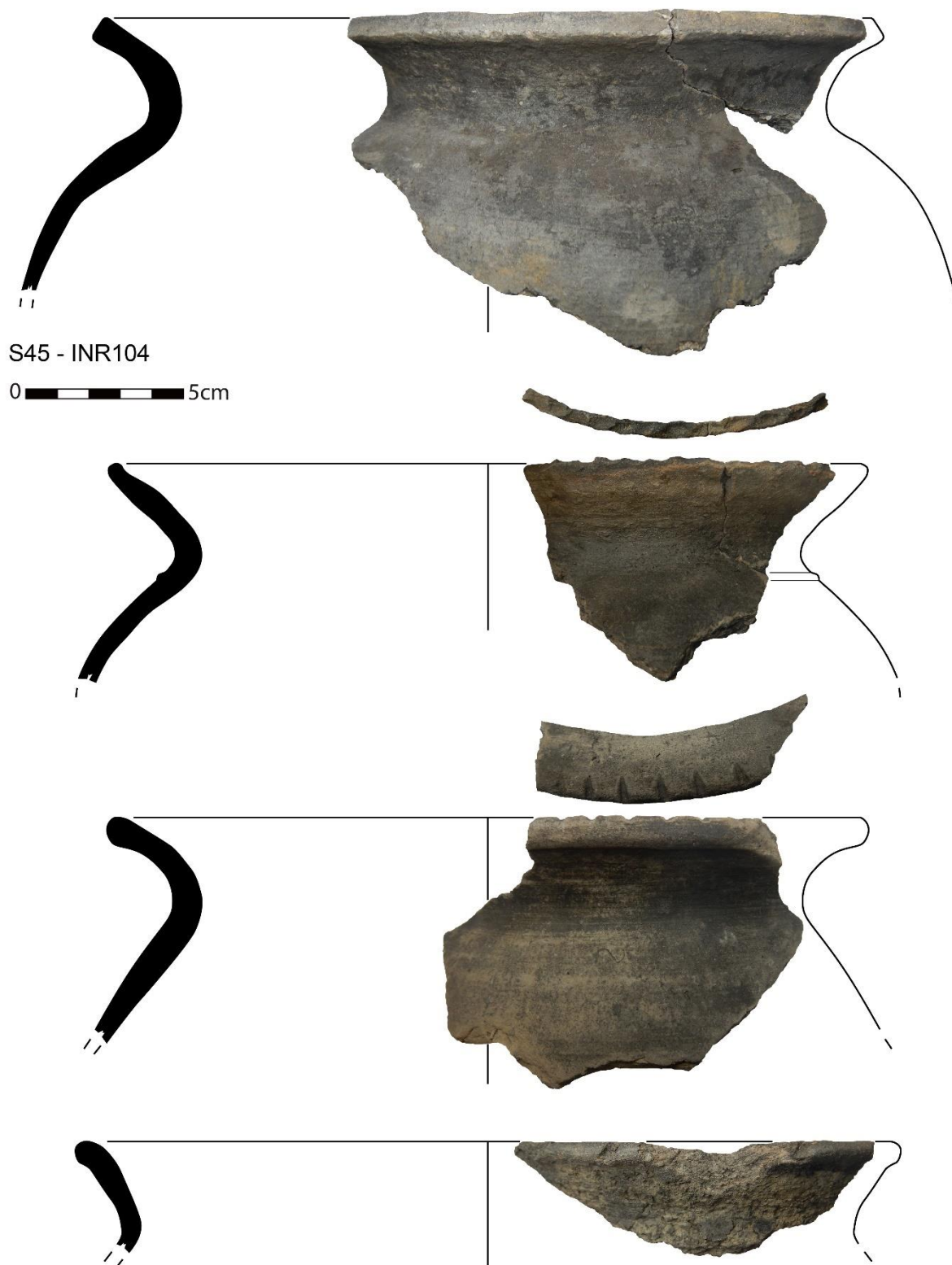
In totaal zijn zes wandfragmenten uit Noord-Menapische, reducerende waar onderscheiden. Low Lands Ware betreft negen potscherven uit oranje baksel met grijze kern: een verweerde randscherf met driehoekig geprofileerde tuitrand afkomstig van een dikwandige, regionale transportamfoor van type Vanvinckenroye 1991.458 uit de 3de eeuw, twee randfragmenten met driehoekig geprofileerde tuitrand afkomstig van een regionale transportamfoor van type

Vanvinckenroye 1991.458 uit de 3de eeuw en zes wandscherven, waaronder een fragment met reliëfribbels. Twee randscherven (6,5 cm diameter) en twee halsfragmenten uit Noord-Gallisch aardewerk behoren tot een kruik met ringvormige rand van het type Vanvinckenroye 1991.393 uit de eerste helft van de 2de eeuw (Bavay). Ten slotte zijn drie randscherven, een bodemfragment en negen wandscherven uit Maaslands aardewerk (Tongeren) aangetroffen, die afkomstig zijn van een kook- of voorraadpot met naar buiten omgeslagen rand van het type Stuart 201 uit de late 1ste en 2de eeuw.

Uit het vrij homogene, donkergrijze opvullingspakket (S212) is een wandscherf uit Maaslands aardewerk (Tongeren) verzameld. De vrij heterogene opvullingslaag daaronder (S213) heeft twee secundair verbrande wandfragmenten uit handgevormd aardewerk met gegladde wand afwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand alsook twee secundair verbrande wandscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar opgeleverd. Ten slotte zijn in het onderste opvullingspakket (S215) twee wandfragmenten met kerfbandversiering en metaalglans uit Noord-Menapische, reducerende waar aangetroffen.

Figuur 43: Tekening inventarisnummer 104, linksboven een buikige beker of fles in terra nigra, rechts een tweeledige kom type K12.

Figuur 44: Tekening inventarisnummer 104, vier individuen kookpot type P2.

6.2.3.3.2. S4 en S5

Een donkergrijs tot bijna zwart cirkelvormig spoor werd aangetroffen in het zuidelijke deel van het opgravingsterrein. De kuil had een diameter van ongeveer 3,5 meter en oversneed een kleinere kuil. Deze laatste had een meer heterogene vulling van donkergrijze zandleem vermengd met gelige moederbodem. De diameter van deze kleinere kuil bedroeg ongeveer anderhalve meter. Nadat een manuele boring de vermoedelijke diepte had vastgesteld op circa 1 meter, werd overgegaan tot het machinaal couperen van deze kuil. In coupe werd een diepte vastgesteld op circa 85cm. Het profiel vertoont een langgerekte komvorm waarbij de vulling bestaat uit meerdere lagen.

L216: Homogene donkergrijze zandleem met weinig houtskoolspikkels

L217: Lichtgrijze zandleem met zeer veel houtskoolspikkels en -brokjes

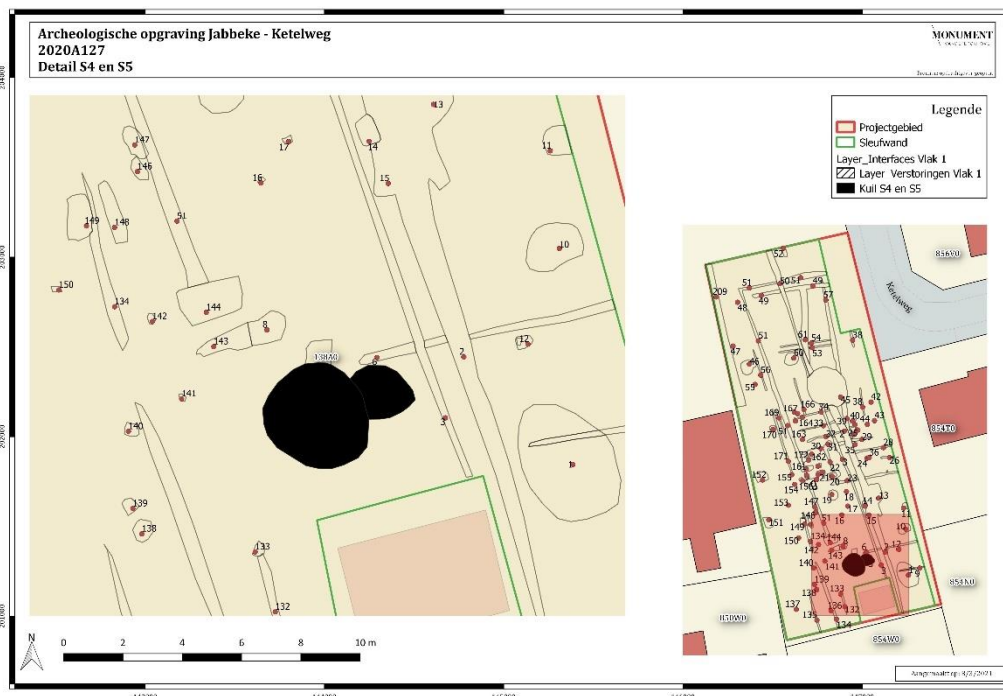
L218: Zwartig grijze zandleem met weinig houtskoolbrokjes

L219: Heterogene donkergrijze en donkerbruine zandleem, gelaagd, geen inclusies

L220: Versmeten gelige moederbodem met donkergrijze zandleem, geen inclusies

L221: Gele zandige moederbodem, met enkele grijze inspoelingslensjes

De relevante lagen werden eveneens bemonsterd. Pollenstalen waren hier niet aan de orde, gezien de geringe diepte onder de grondwatertafel van het spoor.

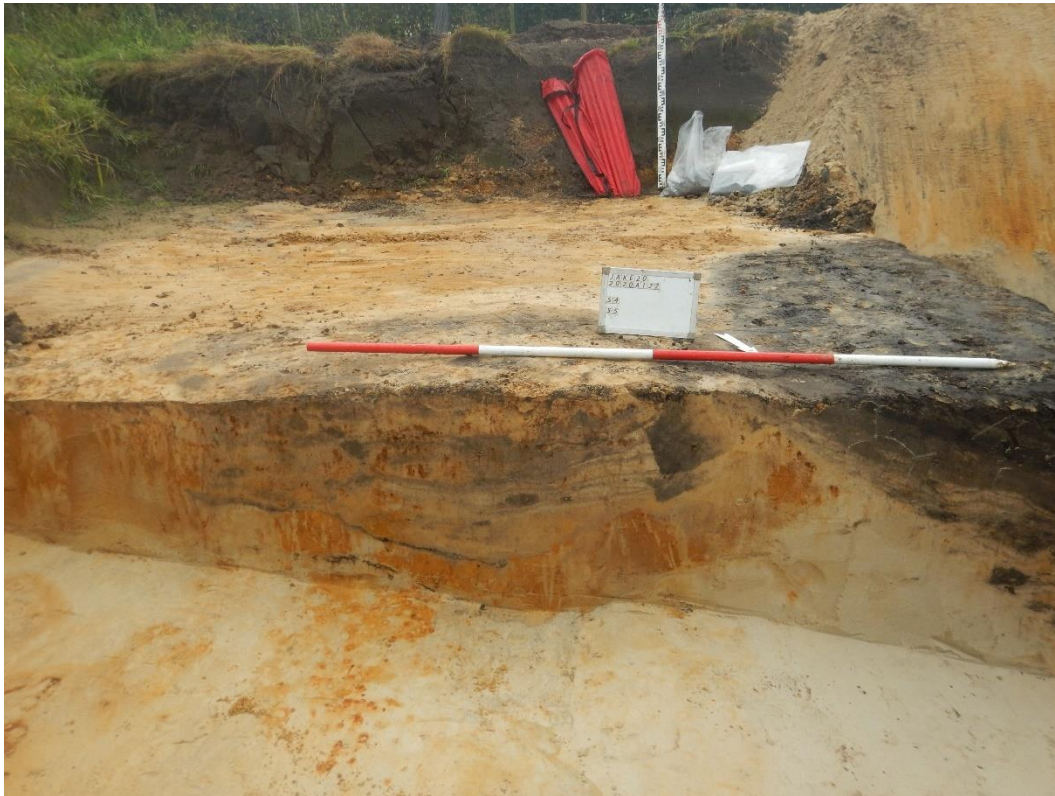
Figuur 45: Detail van het grondplan met aanduiding van de locatie van de structuren S4 en S5.

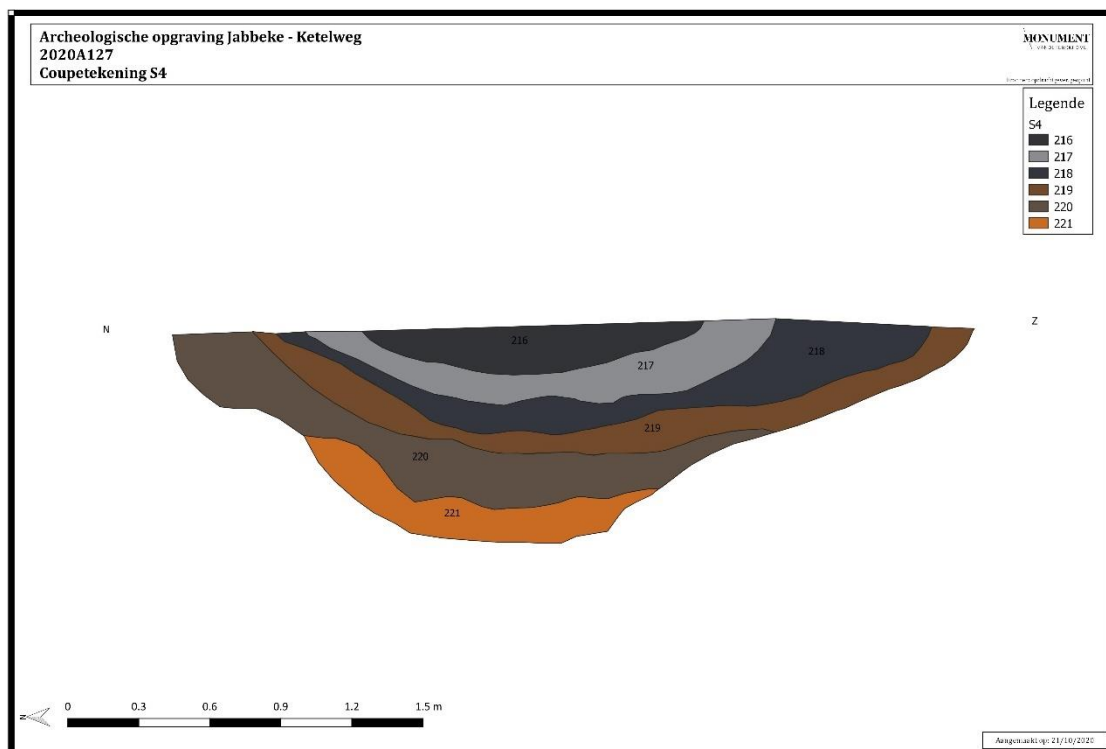
Figuur 46: Fotografische opname van de kuilen S4 en S5 in vlak.

Figuur 47: Fotografische opname van de coupe op S4.

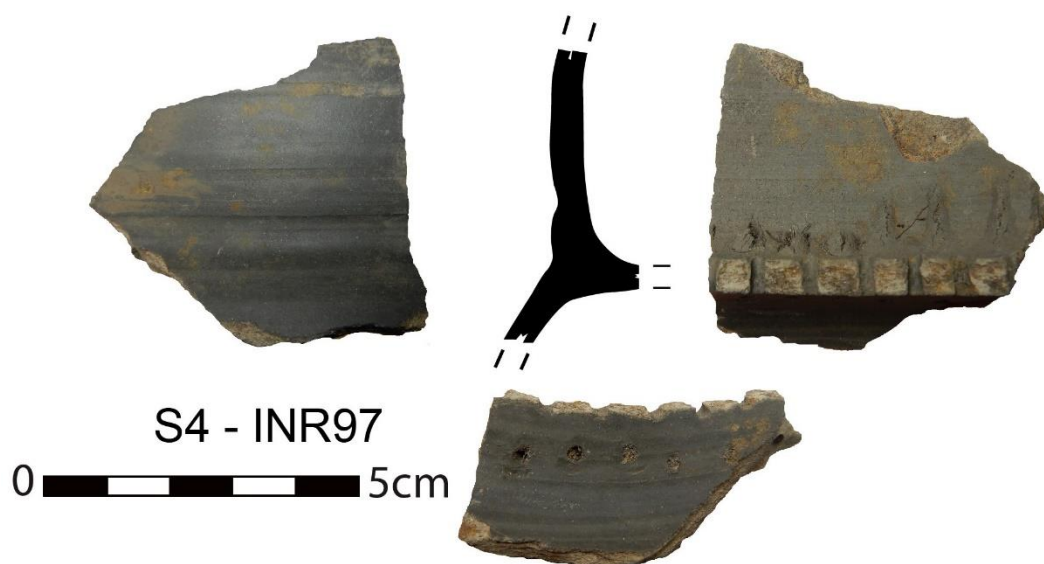
Figuur 48: Fotografische opname van de coupe op S5.

Figuur 49: Digitale coupetekening van de waterkuil S4.

6.2.3.3.2.1 Vondsten en stalen

Uit de opvulling van deze kuil (S4) zijn 260 potscherven verzameld, waarvan de meerderheid afkomstig is uit de bovenste opvullingslagen. Het nagezakte pakket (S216) heeft in totaal 22 potscherven opgeleverd, waaronder drie rand- en dertien wandfragmenten uit handgevormd aardewerk met (ge)gladde wandafwerking en zandig baksel afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel, uitstaande hals en afgeronde tot spitse rand met dekselgeul van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en de Romeinse periode. Daarnaast is een bodemfragment uit *terra sigillata* (Centraal-Gallisch) aangetroffen. Opmerkelijk is een wandfragment uit *terra nigra* (Noord-Franse groep) met fijne perforaties, dat vermoedelijk afkomstig is van een zeefpot gebruikt voor het filteren van ongezuiverde wijn.²² Ten slotte zijn een wandscherf uit Noord-Menapische, reducerende waar alsook een verweerde randscherf, halsfragment en wandscherf uit Low Lands Ware (oranje baksel en grijze kern) gevonden.

Figuur 50: Tekening van inventarisnummer 97, de vermoedelijke zeefpot.

In het dempingspakket (S217) zijn 191 potscherven aangetroffen, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Het gaat hier om 157 potscherven, waarbij minstens twaalf individuen onderscheiden worden:

Gepolijste wandafwerking en magering van potgruis en zand

- Randfragment met afgeronde tot spitse rand en een rij van schuine kerven tussen twee groeven op de schouder afkomstig van een bord met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq B12 uit de Romeinse periode; gepolijste rand en gladde wand; zeer zandig baksel

²² Mondelinge mededeling prof. dr. Wim De Clercq (Universiteit Gent – vakgroep Archeologie).

Gladde wandafwerking en magering van potgruis en kalk

- Twee randscherven met uitstaande hals en spitse rand, drie bodemfragmenten met hoekige overgang van standvlak naar wand, een halsfragment en 22 wandscherven met borstelstrepen afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode

Gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtschool) en zand

- Randfragment met afgeronde rand afkomstig van een bord met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq B12 uit de Romeinse periode; resten van *coating* op de buitenzijde
- Zes randscherven met lange, uitstaande hals en ondersneden, afgeronde tot spitse rand met schuine kerven op top en vijf halsfragmenten afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en de Romeinse periode
- Twee randfragmenten met lange, uitstaande hals, ondersneden, afgeronde tot spitse rand met schuine kerven op de top en een evenwijdig patroon van rechte groeven op schouder afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met uitstaande hals en afgerond rechthoekige rand met dekselgeul afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Twee randscherven met uitstaande hals en spitse rand, twee halsfragmenten en een wandscherf afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met uitstaande hals en spitse rand met dekselgeul afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met uitstaande hals en spitse rand met dekselgeul afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Randfragment met een uitstaande hals en spitse rand met nagelindrukken op de top afkomstig van een drieledige kookpot met een open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Twee randscherven met uitstaande hals en spitse rand met dekselgeul en vingertop-indrukken op de top en een halsfragment afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en Romeinse periode
- Bodemfragment met een hoekige overgang van standvlak naar wand en wandscherf afkomstig van een knobbelpot
- Bodemfragment met hoekige overgang van standvlak naar wand; nagedraaid
- 58 wandscherven; nagedraaid

Gladde wandafwerking en magering van potgruis en zand

- Randfragment met afgeronde tot spitse rand
- Bodemfragment met hoekige overgang van standvlak naar wand; nagedraaid; zeer zandig baksel

Gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand

- Bodemfragment met hoekige overgang van standvlak naar wand en wandscherf met borstelstrepen
- 33 wandscherven

Daarnaast zijn negen potscherven uit *terra sigillata* (Oost-Gallisch) verzameld, die afkomstig zijn van minstens vijf individuen. Het betreft onder meer een bodemfragment (9 cm diameter) en een wandscherf, een bodemfragment (11 cm diameter), een wandscherf en een randfragment afkomstig van een bord. Een randscherf, een bodemfragment met roulettering (12 cm diameter) en een wandscherf behoren tot een bord van het type Dragendorff 31 met hoog opgedeukte bodem uit de tweede helft van de 2de en 3de eeuw.

Figuur 51: Tekening van het bord type Dragendorff 31.

In totaal zijn veertien potscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar onderscheiden, zoals twee bodemfragmenten (9 cm diameter), twee wandscherven, twee wandscherven met gladdingslijnen en een wandscherf versierd met dennenboommotief tussen twee evenwijdige groeven. Een randscherf met afgeronde rand, een bodemfragment en vijf wandscherven met evenwijdig patroon van rechte groeven zijn afkomstig van een S-vormige kom. Low Lands Ware omvat een wandscherf uit oranje baksel en twee verweerde wandfragmenten uit oranje baksel met grijze kern. Noord-Gallisch aardewerk telt twee randfragmenten afkomstig van een *mortarium* met overhangende rand van type Vanvinckenroye 1991.348 uit de Flavische periode tot het midden van de 2de eeuw en twee wandscherven (Bavay). Daarnaast zijn een randscherf en twee bodemfragmenten afkomstig van een bord met een naar binnen gebogen rand opgemerkt, dat vermoedelijk in La Calotterie geproduceerd is. Ten slotte is een randfragment met de aanzet van een gietsluit uit Rijnlands aardewerk onderscheiden, dat tot een

mortarium met een verticale rand van het type Gose 453 uit de tweede helft van de 2de en 3de eeuw behoort.

Figuur 52: Tekening van de fragmenten mortarium (INV94) aangetroffen in S4.

Uit het gelaagd opvullingspakket met humeuze lenzen (S218) zijn veertien wandfragmenten met kamstreekversiering uit handgevormd aardewerk met gladde wandafwerking, magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand verzameld. De heterogene opvullingslaag met versmeten moederbodem (S220) heeft zes wandfragmenten uit Noord-Menapische, reducerende waar opgeleverd, die versierd zijn met een asymmetrisch patroon van rechte groeven onder X-vormig patroon van groeven. Ten slotte is in het onderste opvullingspakket (S221) een verweerd individu aangetroffen. Vier randscherven (9 cm diameter), een bodemfragment (6 cm diameter), zes halsfragmenten en zestien wandscherven behoren tot een buikige beker met kerfbandversiering, hoge hals en omgeslagen rand (TN Type 4) uit Noord-Menapische, reducerende waar. De vraag rest of het gaat om een rituele depositie bij aanleg van deze waterkuil en deze beker bijgevolg als een bouwoffer geïnterpreteerd kan worden.

Figuur 53: De vlechtwerkmand en de volledige beker aangetroffen in de waterput te Oudenburg-Weststraat © Vanhoutte et al. 2015: 185 (fig. 14) en 194 (fig. 26).

Naar analogie met deze vondst op de bodem van een waterkuil, is een volledig exemplaar aan het licht gekomen in een vlechtwerkmand op de bodem van een waterput met houten bekisting aangetroffen te Oudenburg-Weststraat in 2010. Het gaat om een volledige beker met metaalglans van hetzelfde type (TN Type 4) uit hetzelfde baksel. Op basis van interne gelaagdheid lijkt de waterput regelmatig geruimd en is er na opgave van deze structuur in de 3de eeuw afval in gedeponeed in verschillende fasen. Na de eerste afvaldeponering is een vlechtwerkmand (circa 50 cm diameter en minstens 18 cm hoog) gevolgd, samen met een volledige beker uit Noord-Menapische, reducerende waar, een secundair verbrand fragment van een dakpan, een fragment van een runderbot en een fragment van een houten plank, vermoedelijk afgebroken van de bekisting. De fragmenten uit bouwkeramiek, bot en hout worden als afval geïnterpreteerd maar de vlechtwerkmand en beker doen echter vermoeden dat deze als bepaalde handeling met rituele inslag gedeponeed zijn.²³

²³ VANHOUTTE *et al.* 2015.

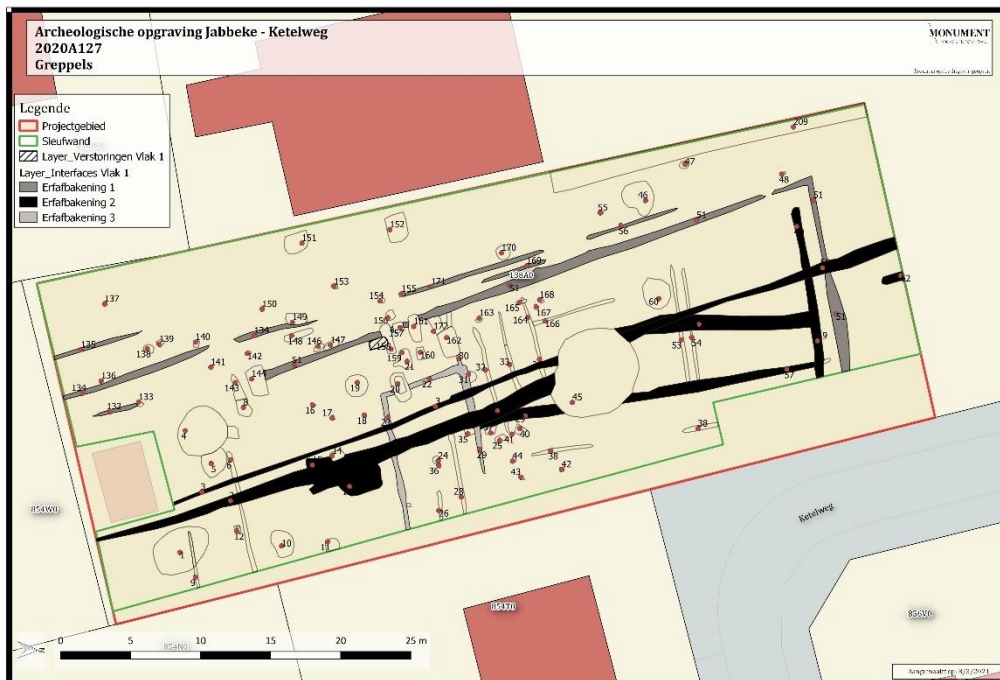
Figuur 54: Tekening van de buikige beker met kerfbandversiering, hoge hals en omgeslagen rand (TN Type 4) uit Noord-Menapische, reducerende waar.

6.2.3.4. Greppels

De meeste sporen bevinden zich binnen een erfafbakening dat zijn meest westelijke begrenzing vindt in de greppel met spoornummer S51. Deze maakt in het noorden een vrijwel rechte hoek naar het oosten toe om daar in de oostelijke putwand te verdwijnen. Deze greppel lijkt een doorgang te hebben in de vorm van een onderbreking, in het noordwesten. Parallel met S51 werden ten westen van deze, nog enkele smallere greppels aangetroffen, die hier en daar een onderbreking vertonen door hun geringe bewaring op die locaties. Het gaat hierbij om de spoornummers S56, S169, S171, S134 en S135. Mogelijks is S132 nog een laatste bewaard stuk van greppel S51 in het zuiden, vermits het in het verlengde van deze ligt. De greppel S51 is gemiddeld zo'n 50cm breed. Hij tekent zich af als een donkergrijze rechtlijnige verkleuring en is in coupe maximaal zo'n 15cm diep bewaard.

Figuur 55: Fotografische opname van S51 die een rechte hoek maakt in vlak, en een coupe op S51.

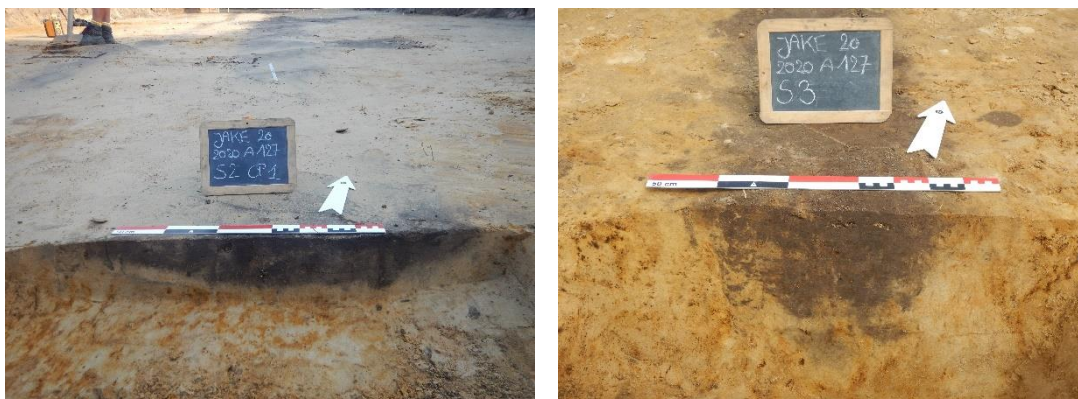
Figuur 56: Grondplan met aanduiding van de greppelsystemen.

Een tweede greppelsysteem situeert zich in het oosten van de werkput, ongeveer parallel met de oostelijke putwand. Het gaat om het spoor S2 en S3 vertrekkende vanuit de zuidelijke putwand. Deze twee greppels lopen door tot een grote centrale drenkpoel S45. Vandaaruit lijken S2 en S3 elkaar te kruisen en verder noordwaarts te lopen als respectievelijk de spoornummers S61 en S50. Greppel S50 verdwijnt in de noordelijke putwand, na S51 oversneden te hebben. Net voor deze drenkpoel lijkt S2 nog te splitsen waarbij de aftakking S29/S57 eveneens parallel verder noordwaarts loopt. Enkel S61 stopt voortijdig en vertakt in S49 die parallel met S51 eveneens in de oostelijke putwand verdwijnt.

Op basis van de oversnijding kunnen we veronderstellen dat de greppels S2-S3-S50-S61 tot een jongere fase behoren dan bovengenoemde erfafbakening met greppel S51 in de hoofdrol.

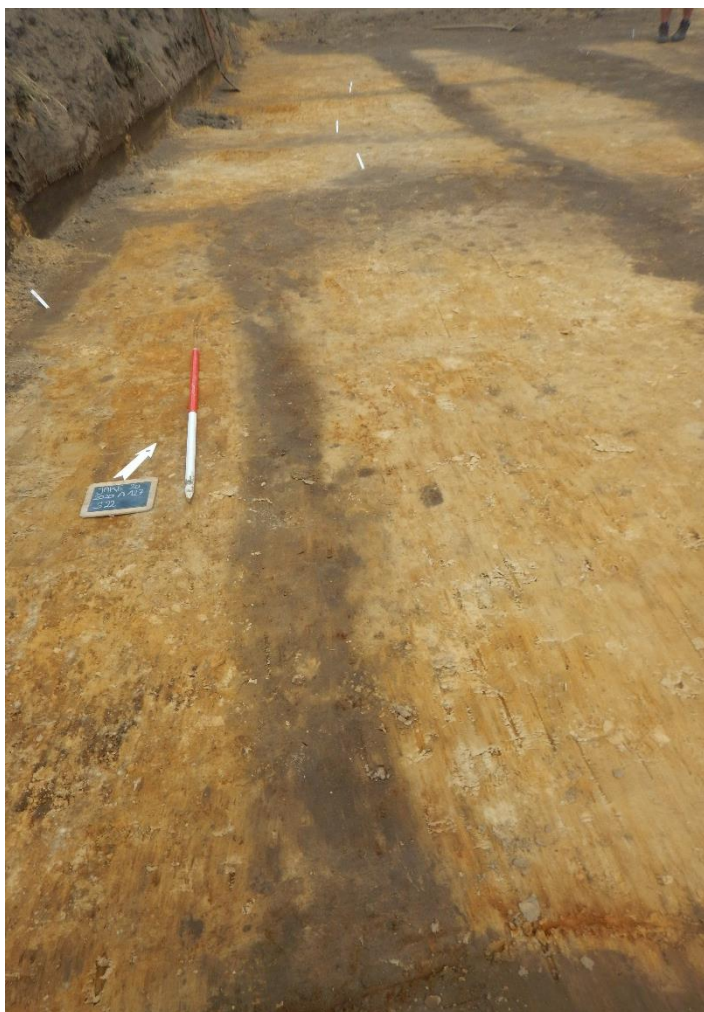

Figuur 57: Fotografische opname van S2 en S3 in vlak.

Figuur 58: Fotografische opname van de coupes op respectievelijk S2 (links) en S3 (rechts).

Tenslotte is er nog een laatste rechthoekige greppelstructuur te herkennen die haaks staat op bovenstaande erfafbakening. De greppels S22 en S23 maken een onvolledige rechthoek alvorens in de oostelijke putwand te verdwijnen. Het is niet duidelijk wat deze greppels precies afbakenen maar ze lijken wel te behoren tot een oudere fase aangezien ze door bovenstaande greppels oversneden worden.

Figuur 59: Fotografische opname van de rechthoekige greppelstructuur S22-S23 in vlak.

6.2.3.4.1. Vondsten en stalen

De meerderheid van deze greppels (S22, S30, S38, S39, S52, S56, S132, S143, S148, S164, S166 en S169) heeft geen vondsten opgeleverd. Uit de opvulling van greppel S3 zijn zeven potscherven uit handgevormd aardewerk met (ge)gladde wandafwerking verzameld, waaronder een bodemfragment met een hoekige overgang van standvlak naar wand met magering van potgruis, kalk en zand en een wandscherf met magering van potgruis en zand. Een randfragment met afgeronde rand afkomstig van een bord met naar binnen gebogen rand van het type De Clercq B12 uit de Romeinse periode, een halsfragment en drie wand-scherven worden gekenmerkt door magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtschool) en zand. Greppel S49 heeft een wandfragment uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) opgeleverd.

Uit de opvulling van greppel S51-145 zijn in totaal twintig potscherven verzameld, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Een randscherf met nagelindrukken op de

spitse rand en een halsfragment met gladde wandafwerking en zandig baksel zijn afkomstig van een drieledige kookpot met open profiel, uitstaande hals en afgeronde rand van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en de Romeinse periode. Tien wandscherven met gegladde wandafwerking onderscheiden een magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand (7) en potgruis en zand (3). Daarnaast zijn twee wandscherven uit gebronsde waar aangetroffen. De Noord-Menapische, reducerende waar onderscheidt een randfragment van een eenledige kom met een naar buiten omgeslagen en gegroefde rand, een halsfragment van een drieledige pot of kom en twee randscherven afkomstig van een deksel van het type Niederbieber 120a. Ten slotte omvat Low Lands Ware (oranje baksel) twee wandfragmenten met reliëfribbels.

Greppel S57 heeft zes potscherven opgeleverd, waaronder een wandfragment met een rij van nagelindrukken uit handgevormd aardewerk met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand. Een wandscherf uit *terra sigillata* (Oost-Gallisch) behoort tot een hemisferische kom met afgerond profiel van type Dragendorff 37. Ook is een verweerd randfragment van een kruik uit gebronsd aardewerk aangetroffen. Noord-Menapische, reducerende waar telt drie wandscherven. Ten slotte is een wandscherf uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) onderscheiden.

Uit de vulling van greppel S61 zijn een verweerd oor (bakseltype BAT AM 1) van een amfoor afkomstig uit *Baetica* en een wandfragment met reliëfribbels uit Low Lands Ware uit oranje baksel met grijze kern verzameld. Greppel S134 heeft zestien potscherven opgeleverd, zoals twee oren (3 cm breed) en vier wandfragmenten uit Low Lands Ware (oranje). Twee randscherven met een spitse rand, een halsfragment en zeven wandscherven behoren tot een drieledige kookpot met een open profiel, uitstaande hals en afgeronde rand van het type De Clercq P2 uit de late ijzertijd en de Romeinse periode. Uit de opvulling van greppel S171 zijn achttien potscherven verzameld, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk betreft. Het gaat daarbij om een gegladde wandafwerking en een magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand, namelijk zes bodemfragmenten met hoekige overgang van standvlak naar wand, vijf wandscherven met borstelstrepen en een wandfragment met rechte groeven in verschillende richtingen, enerzijds en gegladde wandafwerking en magering van potgruis en zand, namelijk vier wandscherven, anderzijds. Ten slotte zijn twee wandscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar aangetroffen.

Uit de opvulling van greppel S2-50 zijn achttien potscherven verzameld, die allen secundair verbrand zijn. De meerderheid betreft handgevormd aardewerk, waaronder een randscherf en halsfragment met gladde wandafwerking en magering van potgruis afkomstig van een drieledige pot of kom met uitstaande hals en spitse rand. Potscherven met gegladde wandafwerking en magering van potgruis, plantaardig materiaal (houtskool) en zand worden door randscherf met afgeronde tot spitse rand, verweerd bodemfragment en tien wandscherven vertegenwoordigd. Noord-Menapische, reducerende waar omvat een randfragment van een

bord en twee wandscherven. Ten slotte is een wandfragment uit Low Lands Ware (oranje baksel met grijze kern) aangetroffen.

6.2.4. Vroegmoderne tijd

6.2.4.1. Grachten en greppels

Het enige spoor dat duidelijk te situeren lijkt in de vroegmoderne tijd, is de gracht aan de westelijke putwand, spoor S209. Hoewel er geen vondstmateriaal in werd aangetroffen, kunnen we aan de hand van de historische kaarten wel vaststellen dat het hier om een oude perceelsgracht gaat. Uit de opvulling van gracht S209 zijn twee randscherven en een bodemfragment (4,5 cm diameter) uit industrieel wit aardewerk verzameld, die afkomstig zijn van een koffiekopje.

Figuur 60: Gracht S209 geprojecteerd op de Poppkaart.

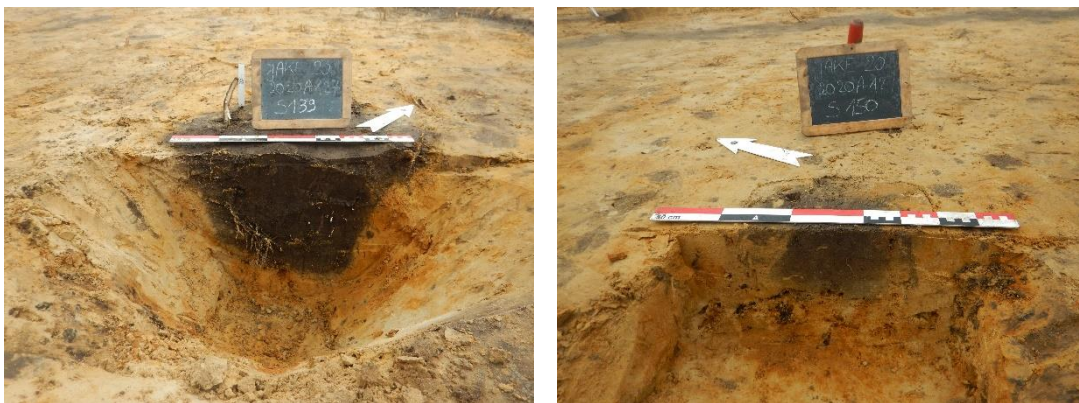
6.2.5. Niet gedateerd

6.2.5.1. Kuilen

Verspreid over het terrein werden ook enkele kuilen aangetroffen die geen vondstmateriaal bevatten en daardoor dus ook ongedateerd bleven. Het gaat om spoornummers S46, S152, S158 en S170. De functie van deze kuilen bleef ook onduidelijk.

6.2.5.2. Paalsporen

Verspreid over het opgravingsterrein werden nog kleine paalsporen aangetroffen, die echter niet gedateerd konden worden door gebrek aan vondstmateriaal. Het gaat hierbij onder meer om de sporen S12, S16, S24, S47, S136, S139, S140, S150, S153, S154 en S156. Over het algemeen hadden de sporen een donker grijsig bruine homogene vulling en waren ze gering in zowel omvang als diepte. Er kon geen verband en/of structuur ontwaard worden.

Figuur 61: Fotografische opname van de coupes op S139 en S150.

6.3. Beschrijving vondsten

Het archeologisch onderzoek aan de Ketelweg in Jabbeke heeft in totaal 88 vondsten en 19 monsters opgeleverd, die verzameld zijn uit sporen of als losse vondst tijdens de aanleg van het vlak. Monsters betreffen zestien bulkstalen en drie pollenstalen. Vondsten onderscheiden 772 potscherven, vier fragmenten uit bouwkeramiek of huttenleem, zes fragmenten uit glas en twee stenen fragmenten.

6.3.1. Aardewerk

In totaal zijn 772 potscherven verzameld, waarvan de meerderheid handgevormd aardewerk uit de (metaaltijden en) Romeinse periode betreft. Ongeveer een derde van het ensemble omvat gedraaid aardewerk uit de Romeinse periode. Ten slotte is een beperkt aandeel van recent aardewerk onderscheiden. Op basis van de afmetingen van deze fragmenten (groter dan 1 cm²) zijn in totaal 627 potscherven geselecteerd voor verder onderzoek. Deze selectie lijkt procentueel weinig invloed te hebben op de onderlinge verhouding van het aardewerk-ensemble per periode. Het aardewerk is onderzocht op verschillende variabelen, namelijk aantal (rand, bodem, hals, wand, oor of gruis), afmeting (1 cm², 4 cm², 9 cm², 16 cm² en groter dan 16 cm²), dikte, gewicht, secundaire verbranding, kleur, magering (soort en korrel-grootte), versiering (soort en plaats), baksel (handgevormd of gedraaid), wandafwerking, vorm, typologie en datering.

Bij de verwerking van het handgevormd aardewerk wordt de afwerking van de buitenwand geregistreerd, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen gepolijst, glad, geglad, ruw en besmeten. Vervolgens wordt een opdeling gemaakt tussen een-, twee- en drieledige potvormen.²⁴ Aardewerk met een eenledige opbouw is open en bestaat uit een rand, wand en bodem, zoals schalen en open kommen. Tweeledige potvormen hebben een meer of minder geprononceerde schouder en bestaan uit een rand, schouder, wand en bodem. Het betreft voornamelijk potten en kommen met een gesloten profiel, waarvan de raddiameter kleiner is dan de diameter van de schouder. Aardewerk met een drieledige opbouw heeft meestal een open tot licht gesloten profiel met een rand, hals, schouder, wand en bodem.

De fragmentatie van het aardewerk belemmert de vormvergelijking.²⁵ Met uitzondering van enkele voorbeelden afkomstig uit de kuilen, hebben de overige sporen weinig diagnostische potscherven opgeleverd, zodat niet alleen de vormvergelijking bemoeilijkt wordt maar ook de datering van het aardewerk.

²⁴ VAN DEN BROEKE 2012: 37-104.

²⁵ VAN DEN BROEKE 1991: 195.

Algemeen	Rand	Bodem	Hals	Oor	Wand	Gruis	Totaal	%	Selectie	%
Handgevormd	51	25	15	0	327	87	505	65%	418	66%
Romeinse periode	39	19	11	3	134	58	264	34%	206	33%
Recent	2	1	0	0	0	0	3	1%	3	1%
Totaal	92	45	26	3	461	145	772	100%		
%	12%	6%	3%	1%	60%	18%	100%			
Selectie	92	45	26	3	461	0			627	100%
%	15%	7%	4%	1%	73%	0%			100%	

Figuur 62: Overzicht en selectie van het aardewerk per periode.

De kleur van het baksel is beschreven in nuances van twee kleuren, waarbij de bijkleur eerst wordt genoemd, gevolgd door de hoofdkleur, indien nodig. Ook is een onderscheid gemaakt tussen de buitenzijde, de kern en de binnenzijde van de potscherf. Deze beschrijving is evenwel onderhevig aan de eventuele graad van secundaire verbranding. De magering van het handgevormd aardewerk is enerzijds onderzocht op verschillende componenten, die gebruikt zijn voor het versralen van de klei, en anderzijds op de gemiddelde grootte van de korrel. Ten slotte is aandacht geschonken aan de versiering van het aardewerk, waarbij rekening is gehouden met de aard van de decoratietechniek en de plaats waar de versiering op de potvorm is aangebracht.

6.3.1.1. Handgevormd aardewerk

In totaal zijn 418 potscherven uit handgevormd aardewerk verzameld, die door een gladde tot een gegladde wandafwerking gekenmerkt worden. Uitzondering zijn twee gepolijste randfragmenten. Ruwwandige en besmeten potscherven zijn niet vastgesteld. Opmerkelijk is dat ruim zeventig potscherven (18%) nagedraaid zijn en tachtig fragmenten (19%) borstelstrepen hebben. De meerderheid van dit ensemble is verschaald met potgruis, organisch materiaal en zand: op enkele potscherven na, gaat het om houtskool. Daarnaast hebben magering van potgruis en kalk alsook potgruis en zand een beperkt aandeel van een dertigtal tot vijftigtal fragmenten. Twee potscherven zijn uitsluitend verschaald met potgruis. Ten slotte zijn ruim honderd potscherven (26%) secundair verbrand tot versinterd.

Handgevormd aardewerk	Gepolijst	Glad	Geglad	Ruw	Besmeten	Totaal	%
Potgruis	0	2	0	0	0	2	1%
Potgruis en kalk	0	30	1	0	0	31	7%
Potgruis, organisch materiaal en zand	1	124	206	0	0	331	79%
Potgruis en zand	1	23	30	0	0	54	13%
Totaal	2	179	237	0	0	418	100%
%	1%	43%	56%	0%	0%	100%	

Figuur 63: Overzicht van het handgevormd aardewerk per wandafwerking en magering.

De meerderheid van de randscherven heeft een (afgeronde tot) spitse rand (65%) maar ook een afgeronde (25%) en een afgerond rechthoekige (10%) rand zijn onderscheiden. Zonder uitzondering tonen de bodemfragmenten een hoekige overgang van standvlak naar wand. Decoratie vertoont niet alleen variatie in soort maar ook in plaats, waarbij de meerderheid op de wand (63%) voorkomt, gevolgd door rand (27%) en schouder (10%). Randversiering toont vingertopindrukken (4), nagelindrukken (3) en schuine kerven (7), terwijl schouderversiering een geul (1), twee evenwijdige groeven (1), rij van schuine kerven tussen twee evenwijdige groeven (1) en reliëfband (3) onderscheidt. Bij wandversiering zijn een rij van nagelindrukken (1), twee evenwijdige groeven (1), kamstreek (15) en (een evenwijdige patroon van) rechte groeven (14) vastgesteld.

Dit aardewerkensemble bestaat hoofdzakelijk uit borden en (kook)potten maar er zijn ook een kom en een knobbelbeker onderscheiden:

Beker

- beker met een gesloten profiel en S-vormige rand-schouder-evolutie van het type De Clercq Bk3; knobbelbeker
 - o glatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand

Bord

- bord met naar binnen gebogen wand en afgerond rand van het type De Clercq B12
 - o gepolijste rand, glatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; twee evenwijdige groeven op de schouder
 - o gepolijste rand, glatte wandafwerking en magering van potgruis en zand; rij van schuine kerven tussen twee evenwijdige groeven op de schouder
 - o glatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; resten van *coating* op de buitenzijde
 - o glatte wandafwerking en magering van potgruis en zand
 - o geglatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand
- bord met naar buiten gebogen wand en afgeronde rand van het type De Clercq B14
 - o glatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand

Kom

- kom met naar binnen gebogen wand en afgerond rand van het type De Clercq K12
 - o geglatte wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; dikwandig; reliëfband op schouder

Kookpot

- (kook)pot met open profiel, uitstaande hals en afgeronde rand van type De Clercq P2

- gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; (afgeronde tot) spitse rand (6)
- gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; (afgeronde tot) spitse rand; randversiering (2)
- gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; (afgeronde tot) spitse rand met dekselgeul (3)
- gladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; afgerond rechthoekige rand met dekselgeul
- gladde wandafwerking en magering van potgruis en zand; (afgeronde tot) spitse rand
- gladde wandafwerking en magering van potgruis en zand; (afgeronde tot) spitse rand; randversiering
- gladde wandafwerking en magering van potgruis en zand; (afgeronde tot) spitse rand met dekselgeul
- gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; afgeronde rand
- gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; afgeronde rand; randversiering
- gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; (afgeronde tot) spitse rand
- gegladde wandafwerking en magering van potgruis, organisch materiaal en zand; afgerond rechthoekige rand

In het algemeen kan gesteld worden dat het handgevormd aardewerk een variatie toont in de wandafwerking, magering, decoratie en potvorm maar gaat het hoofdzakelijk om borden en kookpotten met magering van potgruis, organisch materiaal (houtskool) en zand. Bovendien zijn ruim zeventig potscherven nagedraaid en hebben tachtig fragmenten borstelstrepen op de wand. Hierdoor kan het ensemble grotendeels in de late ijzertijd en de Romeinse periode gedateerd worden.

6.3.1.2. Aardewerk uit de Romeinse periode

Het handgevormd²⁶ en gedraaid aardewerk uit de Romeinse periode omvat 206 potscherven, waarvan de meerderheid Noord-Menapische, reducerende waar (44%) betreft. Daarnaast hebben *terra sigillata* en Low Lands Ware een aanzienlijk aandeel (18%) van een veertigtal potscherven, gevolgd door Noord-Gallisch en Maaslands aardewerk met tiental fragmenten. De overige aardewerkgroepen, namelijk *terra nigra*, gebronsd aardewerk, Pompejaans rood aardewerk, Rijnlandse waar, amforen en *dolia*, worden slechts door één tot vijf potscherven vertegenwoordigd.

Romeinse periode	Rand	Bodem	Hals	Oor	Wand	Totaal	%
Terra sigillata	11	9	0	0	18	38	18%
Terra nigra	1	1	0	0	3	5	2%
Gebronsd	1	0	0	0	3	4	2%
Pompejaans rood	1	0	0	0	0	1	1%
Noord-Menapisch	12	6	8	0	66	92	44%
Low Lands Ware	4	0	1	2	30	37	18%
Noord-Gallisch	5	2	2	0	3	12	6%
Maaslands	3	1	0	0	10	14	6%
Rijnlands	1	0	0	0	0	1	1%
Amfoor	0	0	0	1	0	1	1%
Dolium	0	0	0	0	1	1	1%
Totaal	39	19	11	3	134	206	100%
%	19%	9%	5%	2%	65%	100%	

Figuur 64: Overzicht van het Romeins aardewerk per bakselgroep.

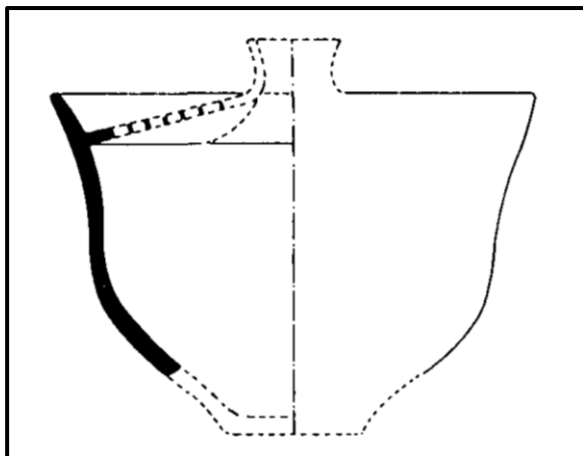
Terra sigillata

Het aandeel *terra sigillata* omvat 38 potscherven, waarbij hoofdzakelijk borden en kommen onderscheiden zijn. Twee randfragmenten (Zuid-Gallisch) behoren enerzijds tot een bord en anderzijds tot een hemisferische kom met afgerond profiel van het type Dragendorff 37 uit de late 1ste tot late 3de eeuw. Daarnaast zijn twee bodemfragmenten, waarvan een fragment (11 cm diameter) met roulettering, en drie wandscherven, waarvan twee fragmenten afkomstig van een hemisferische kom met een afgerond profiel van het type Dragendorff 37, (Centraal-Gallisch) vastgesteld. Ten slotte worden 31 potscherven (Oost-Gallisch) onderscheiden, die tot minstens zes individuen behoren. Het gaat om vier borden met opgedeelde bodem van het type Dragendorff 31, waarvan een exemplaar met pottenbakkersstempel IVLIVSF[ECIT] uit de late 2de en eerste helft van de 3de eeuw. Ook is een hemisferische kom met afgerond profiel van het type Dragendorff 37 aangetroffen. Een *mortarium* met overkragende rand van het type Curle 21 dateert uit de tweede helft van de 2de eeuw.

Terra nigra

²⁶ In dit hoofdstuk zijn uitsluitend potscherven van *dolia* opgenomen; handgevormd aardewerk uit de Romeinse periode buiten deze bakselgroep wordt beschreven in hoofdstuk 6.3.1.1.

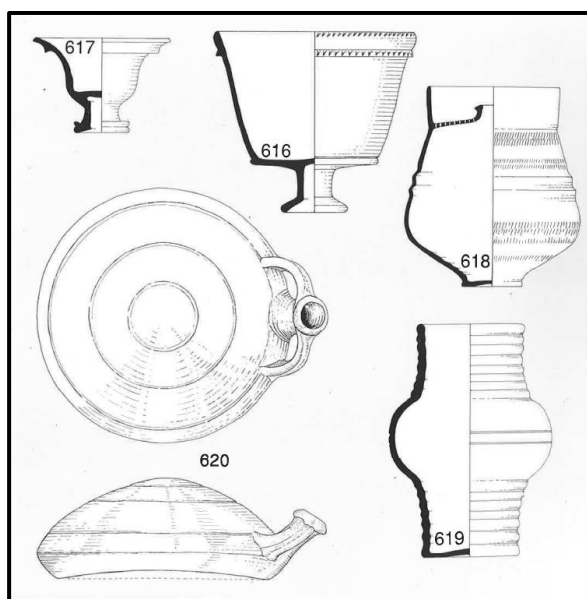
Het aandeel *terra nigra* betreft vijf potscherven, waarbij een randfragment van een beker met hoge hals en omgeslagen rand (8 cm diameter) van het type Niederbieber 33 en wandscherf tot de Noordelijke groep behoren. De Noord-Franse groep wordt door een bodemfragment (7 cm diameter), een wandscherf met een evenwijdig patroon van rechte groeven en een wandfragment met fijne perforaties vertegenwoordigd. De geperforeerde potscherf is vermoedelijk afkomstig van een zeefpot, wat een uitzonderlijke vondst betreft.

Figuur 65: Potscherf afkomstig uit een oven aangetroffen te Koudekerke-Meinersweg, waarvan de potvorm geïnterpreteerd wordt als reukvat (van den Berg & Hendrikse 1980: 221, fig. 1).

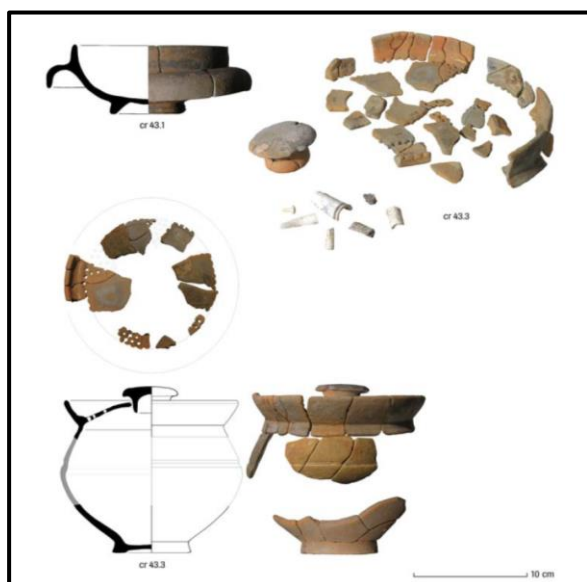
In 1975 heeft een archeologisch noodonderzoek plaatsgevonden aan de Meinersweg in Koudekerke (provincie Zeeland, NL), waarbij vier ovens uit de Flavische periode aan het licht gekomen zijn. De aard van deze vindplaats is nog steeds onduidelijk maar vermoedelijk gaat het om productie van kalk of zout. De opgraving heeft een aanzienlijke hoeveelheid (lokaal en import-) aardewerk opgeleverd, waaronder enkele potscherven uit een gladwandig, wit-beige baksel. Naar analogie met het exemplaar uit *terra nigra* van Nijmegen (Holwerda 514) worden deze fragmenten toegeschreven aan een zogenaamd reukvat.²⁷

²⁷ VAN DEN BERG & HENDRIKSE 1980: 220-221; <http://www.awnzeeland.nl>.

Figuur 66: Reukvat of zeefpot (618) uit de collectie van het Gallo-Romeins Museum in Tongeren (Vanvinckenroye 1991: 135).

In de collectie van het Gallo-Romeins Museum in Tongeren bevindt zich een pot met een gewelfde wand met kerfbandversiering, rechtop staande hals en vast deksel, dat in drie driehoekige patronen geperforeerd is en in het midden voorzien is van een cilindervormige greep. Het gaat om een fijn, witgeel baksel maar er komen ook fragmenten voor van een exemplaar uit beigebruin baksel. Dit voorwerp wordt geïdentificeerd als reukvat of zeefpot uit de tweede helft van de 3de eeuw.²⁸

Figuur 67: Secundair verbrande pot (cr 43.3) afkomstig uit een brandrestengraf te Zaltbommel-De Wildeman, die geïnterpreteerd wordt als reukvat, melkkoker of wijnzeef (Veldman & Blom 2010: 352).

²⁸ VANVINCKENROYE 1991: 135.

Tijdens een grootschalige opgraving uitgevoerd te Zaltbommel-De Wildeman in 2005-2007 (provincie Gelderland, NL) is onder meer een uitgestrekt grafveld uit de Romeinse periode aangetroffen. Onderzoek van een brandrestengraf van een volwassen vrouw en een baby uit de tweede helft van de 2de eeuw heeft talrijke bijgiften opgeleverd, waaronder een zeldzame potvorm. Dit voorwerp is gefragmenteerd en secundair verbrand maar vermoedelijk gaat het om een pot uit *terra nigra*, die geïnterpreteerd wordt als reukvat, melkkoker of wijnzeef.²⁹

Deze voorbeelden uit Jabbeke, Nijmegen en mogelijk ook Zaltbommel betreffen *terra nigra*, terwijl het om een gladwandig, geoxideerd baksel gaat bij de voorbeelden uit Koudekerke en Tongeren. De functie ervan is onduidelijk maar gebruik als reukvat, melkkoker en wijnzeef zijn daarbij voorgesteld. Het exemplaar aangetroffen te Zaltbommel is secundair verbrand door als grafgift op de brandstapel geplaatst te zijn maar de overige potscherven of volledige individuen zijn beschreven zonder vermelding van roetaanslag of secundaire verbranding, wat eveneens geldt voor de potscherf aangetroffen te Jabbeke. Hierdoor lijkt de interpretatie van een zeefpot, gebruikt voor het filteren van een ongezuiverde vloeistof, zoals bijvoorbeeld wijn, aannemelijk.

Gebroonsd aardewerk

In totaal zijn vier verweerde potscherven uit gebronsd aardewerk aangetroffen, namelijk een randfragment van een kruik en drie wandscherven.

Pompejaans rood aardewerk

Pompejaans rood aardewerk omvat een randfragment afkomstig van een bord met een naar binnen gebogen wand en een verdikte rand van het type Vanvinckenroye 1991.280 uit de Flavische periode.

Noord-Menapische waar

De meerderheid betreft 92 potscherven uit Noord-Menapische, reducerende waar:

- Vier randscherven (9 cm diameter), een bodemfragment (6 cm diameter), zes halsfragmenten en zestien wandscherven met kerfbandversiering van een buikige beker (TN Type 4) met hoge hals en omgeslagen rand
- Randfragment van een bord van het type Holwerda 81 met schuin opstaande wand en naar binnen gebogen rand
- Twee randfragmenten van een deksel van het type Niederbieber 120a met afgeronde rand
- Randfragment van een eenledige kom met naar buiten omgeslagen rand
- Randscherf, bodemfragment en vijf wandscherven van een S-vormige kom
- Randfragment van een geknikte kom met een rechte hals en naar buiten omgebogen rand

²⁹ VELDMAN & BLOM 2010: 351.

- Twee randscherven, halsfragment en twee wandscherven van verweerde, drieledige kom of pot
- Vier bodemfragmenten en halsfragment
- Vijf wandscherven met kerfbandversiering
- Twee wandscherven met kerfbandversiering en metaalglans
- Twee wandscherven met metaalglans
- Wandscherf met dennenboommotief tussen twee evenwijdige groeven
- Zes wandscherven met een horizontaal patroon van rechte groeven onder X-vormige groeven
- 27 wandscherven

Low Lands Ware

Het aandeel van Low Lands Ware telt 37 potscherven, namelijk oranje baksel (14) en oranje baksel met grijze kern (23):

Oranje baksel

- Twee oren (3 cm breed)
- Wandscherf met reliëfribbels
- Twaalf wandscherven

Oranje baksel met grijze kern

- Verweerd randfragment van regionale transportamfoor met driehoekig geprofileerde tuitrand van het type Vanvinckenroye 1991.458 uit de eerste helft van de 3de eeuw
- Twee randfragmenten van regionale transportamfoor met driehoekig geprofileerde tuitrand van het type Vanvinckenroye 1991.458 uit de eerste helft van de 3de eeuw
- Drie wandscherven met reliëfribbels
- Twee halsfragmenten en vijftien wandscherven

Noord-Gallisch aardewerk

In totaal zijn twaalf potscherven gedetermineerd als Noord-Gallisch aardewerk, waarvan de meerderheid Bavay-waar betreft. Het gaat hierbij om twee randfragmenten (6,5 cm diameter) en twee wandscherven van een kruik met een ringvormige lip van het type Vanvinckenroye 1991.393 uit de eerste helft van de 2de eeuw, twee randfragmenten van een *mortarium* met overhangende rand van het type Vanvinckenroye 1991.348 uit de late 1ste en eerste helft van de 2de eeuw en drie wandscherven. Een randscherf en twee bodemfragmenten behoren tot een bord met naar binnen gebogen wand, dat mogelijk in La Calotterie geproduceerd is.

Maaslands aardewerk

Aardewerk afkomstig uit het Maasgebied omvat veertien potscherven, gekenmerkt door een geoxideerd, zandig baksel met grove kwartsinclusies en ijzeroxides, wellicht afkomstig uit de regio van Tongeren. Het gaat om drie randscherven, bodemfragment en tien wandscherven,

die tot een kook- of voorraadpot met een naar buiten omgeslagen rand van het type Stuart 201 behoren.

Rijnlands aardewerk

Rijnlandse waar betreft een randfragment met aanzet van een gietskuit, dat afkomstig is van een *mortarium* met verticale rand van het type Gose 453 uit de tweede helft van de 2de en 3de eeuw n. Chr.

Amfoor

Een verweerd oor (bakseltype BAT AM 1) behoort tot een amfoor afkomstig uit *Baetica*.

Dolium

Een dikwandig wandfragment is afkomstig van een *dolium* met witte inclusies.

6.3.1.3. Recent aardewerk

Twee randscherven en een bodemfragment (4,5 cm diameter) uit industrieel wit aardewerk zijn afkomstig van een koffiekopje.

6.3.2. Bouwkeramiek

Het aantal vondsten uit bouwkeramiek is beperkt tot twee verweerde fragmenten uit oranje waar (V14) aangetroffen in de opvulling van greppel S2 en een fragment (V18) van een post-middeleeuwse dakpan in de opvulling van greppel S135. Ten slotte is een fragment uit huttenleem (V15) verzameld uit de opvulling van paalkuil S25.

6.3.3. Glas

Uit de opvulling van een kuil (S19) zijn enkele onbepaalde fragmenten uit transparant glas (V85) verzameld, die vermoedelijk afkomstig zijn van Romeins vaatwerk.

6.3.4. Natuursteen

Greppel S6 en waterkuil S45 hebben elk een fragment van een maalsteen uit basalt (V16 en V103) opgeleverd.

7. INTERPRETATIE EN DATERING

De oudste sporen aangetroffen tijdens de vlakdekkende opgraving zijn afkomstig uit een oudere historische periode aangezien ze oversneden worden door Romeinse sporen. Mogelijks zijn deze zeer smalle en ondiepe greppeltjes afkomstig uit de metaaltijden. Met hun zelfde oost-west oriëntatie voor al deze sporen kunnen we ze mogelijks interpreteren als oudere ploegsporen.

Het merendeel van de sporen echter is afkomstig uit de Romeinse periode. Tijdens de opgraving werden bewoningssporen aangetroffen, voornamelijk greppels die de basis van een erf vormden en die zorgden voor een afbakening alsook afwatering van de site. Daarnaast werden enkele losse paalsporen en kuilen aangetroffen, maar er werd geen gebouwstructuur aangetroffen. Gezien het gebrek aan dergelijke bewoningssporen en de oriëntatie van het greppelsysteem lijkt het dat de kern van de Gallo-Romeinse nederzetting zich ten (zuid)oosten van het huidige opgravingsterrein bevindt. Wel werden er twee waterdragende structuren aangetroffen binnen de opgraving. Dit is niet onlogisch gezien uit eerder archeologisch onderzoek reeds is gebleken dat waterhoudende structuren zich eerder in de perifere zone van de nederzetting bevonden.

Jabbeke is gelegen op de overgang van de zandstreek naar de kustpolders. Het projectgebied is gelegen in de zandstreek, op de noordelijke helling van de zandrug tussen Aardenburg en Oudenburg. Er is een duidelijk beeld van incultuurname van deze hoger gelegen gronden tijdens de Romeinse periode. Het kustrandgebied wordt doorkruist door belangrijke Romeinse wegen zoals de Zandstraat, de Zeeweg en mogelijks ook de Antwerpse Heirweg. Op verschillende locaties werden (delen van) boerderijen en begraafplaatsen aangesneden. Voornamelijk de site Brugge-Refuge³⁰ nabij de Zandstraat leverde belangrijke resultaten op in verband met de Romeinse erven op Vlaamse grond. Daarnaast, nog gelegen langs de Zandstraat, werd ook op de site van Varsenare 'd Hooghe Noene³¹, een erf uit de Flavische periode onderzocht. In het kustrandgebied werden verder kleinere stukken van mogelijke boerderijen aangetroffen te Roksem^{32,33}, Damme-Stoofstraat³⁴ en Damme-Antwerpse Heirweg³⁵. In Jabbeke zelf zijn Romeinse bewoningssporen geen unicum. Aan de Hogedijkenstraat (CAI76916) werd een deel van een midden-Romeinse nederzetting aangetroffen met onder andere een bijgebouw, greppels, spiekers en kuilen. Verder werd ook een grafveld aangetroffen met minstens 40 brandrestengraven. Aan de Gistelsteenweg (CAI300026) werden sporen van een andere Romeinse nederzetting ontdekt. Het zou hier gaan om een mogelijke waterput, een gracht, enkele kuilen en nog enkele losse vondsten. De site aangetroffen te Jabbeke Ketelweg sluit hier dus naadloos bij aan. Het enige spoor uit de

³⁰ HILLEWAERT B., 1996.

³¹ HOLLEVOET Y., 1997.

³² DE MEULEMEESTER J. & DE WILDE M., 1987

³³ HOLLEVOET Y., 1991.

³⁴ IN'T VEN I. & DE CLERCQ W., 2005.

³⁵ IN'T VEN I. & DE CLERCQ W., 2005.

vroegmoderne periode betreft een gracht die door zijn overeenkomst met de ligging op de historische kaarten aan deze periode werd toegeschreven.

8. AANBEVELINGEN VERDER ONDERZOEK

Het onderzoek van het totale projectgebied werd volledig uitgevoerd tijdens de veldcampagne en de daarop volgende rapportage.

9. SYNTHESE

9.1 Algemeen

In het kader van de geplande omgevingsvergunning (verkavelen van gronden) met in totaal een kadastraal oppervlakte van circa 9760m², voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv een archeologische opgraving uit op het terrein in de periode 06/07/2020 tot 02/10/2020. De geplande werken omvatten de bouw van 26 woningen van diverse grootte. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed, dat op basis van een positieve prospectie in februari 2020 door GATE, een verdere opgraving oplegde.

Voorafgaand aan de archeologische opgraving werd reeds vooronderzoek uitgevoerd in de vorm van een bureaustudie³⁶, een landschappelijk booronderzoek³⁷ en een proefsleuvenonderzoek³⁸. Aan de hand van deze onderzoeken werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het terrein zeer hoog was. Een zone van circa 1505m² werd geadviseerd voor een vlakdekkende opgraving. De archeologische opgraving had enerzijds als doel het documenteren van de archeologische site voorafgaand aan de destructieve werken. Anderzijds strekte het onderzoek zich tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen zoals beschreven in het programma van maatregelen³⁹.

Tijdens de archeologische opgraving werden net geen 100 archeologische sporen geregistreerd. De meerderheid van deze sporen betreffen greppels, alsook enkele (paal)kuilen en twee waterdragende structuren. Aangezien deze sporen voornamelijk randstructuren betreffen, wordt vermoed dat de eigenlijke Gallo-Romeinse bewoningskern zich situeert ten noordoosten van de huidige opgraving. Sporen uit andere periodes beperken zich tot ploegsporen uit een oudere historische periode en een gracht uit de vroegmoderne periode. We kunnen dus besluiten dat het projectgebied voornamelijk in gebruik was tijdens de Romeinse periode als landelijke bewoningszone. Sedertdien was het voornamelijk in gebruik als akker- en weiland.

³⁶ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/11806>

³⁷ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

³⁸ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

³⁹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

9.2 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen werden geformuleerd in het Programma van Maatregelen⁴⁰:

- Bevinden er zich nog sporen en/of vondsten binnen de advieszone? Behoren de aangetroffen sporen tot één of meerdere structuren (gebouw, bijgebouw, erf...)?

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek schetsten reeds een vrij goed beeld van de te verwachten sporen en structuren. Er werden binnen de advieszone voornamelijk greppels aangetroffen die behoren tot een erfafbakening. Voornamelijk binnen deze erfafbakening werden paalsporen en kuilen aangetroffen, alsook 2 waterdragende structuren. De paalsporen lijken helaas niet in onderling verband te liggen. Er is geen sprake van bouwstructuren.

- Zijn er sporen die gerelateerd kunnen worden tot artisanale activiteiten?

Enkele grotere kuilen bevinden zich net buiten de erfafbakening (S151 en S152). Deze zouden dus mogelijks te maken kunnen hebben met artisanale activiteit. Helaas zijn dit de enige twee exemplaren aan de rand van het projectgebied en kan dus weinig met zekerheid gezegd worden over deze kuilen.

- Zegt het vondstenspectrum iets over de economische activiteiten en eventuele handelsrelaties van de bewoners van deze nederzetting?

Het Romeins vondstenspectrum is vrij breed, de potscherven zijn niet afkomstig uit 1 regio maar uit meerdere. Zo werden Noord-Menapische waar, Maaslands, Rijnlands en Low Lands Ware aangetroffen. Ook de *terra sigillata* zijn zowel uit Zuid-Gallië, Noord-Gallië, Centraal-Gallië als Oost-Gallië afkomstig. Met zijn ligging langs de kust is het niet onlogisch dat Jabbeke verschillende invloeden kende en producten via verschillende invalswegen kon ontvangen en/of verhandelen.

- Kunnen de sporen worden gedateerd? Is er een fasering aanwezig?

Een datering werd gemaakt aan de hand van het aardewerk. Daarbij werd de site gedateerd in de Romeinse periode, late 1^e eeuw tot late 3^e eeuw. Er lijkt sprake te zijn van een fasering aangezien sommige greppels elkaar oversnijden.

- Kunnen de nederzettingssporen worden gerelateerd aan nabijgelegen vindplaatsen en hoe is de verhouding hiertussen?

Jabbeke is gelegen op de zandrug tussen Aardenburg en Oudenburg. Meerdere (Romeinse) sites werden reeds aangetroffen in Jabbeke en omstreken. In de directe omgeving van het projectgebied zijn de CAI nummers 300026 en 306486 te vermelden. Deze brachten sporen van greppels en kuilen aan het licht en een mogelijke waterput. De datering van deze is echter zeer ruw en de afstand is ook net te groot om ze direct te linken aan het projectgebied. Het toont wel aan dat het gebied, omwille van zijn ligging, gegeerd was in de Romeinse periode.

⁴⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14188>

- Hoe zag het landschap eruit ten tijde van de bewoning? Welke invloed hadden de bewoners hierop en *vice versa*?

Niet van toepassing.

10. BIBLIOGRAFIE

10.1. Literatuur

- BRULET R., VILVORDER F. & DELAGE R., 2010. La céramique romaine en Gaule du Nord. Dictionnaire des céramiques. La vaisselle à large diffusion. Turnhout.
- DECONYNCK J., VERGAUWE R., LALOO P., 2020. Verslag van resultaten Jabbeke – Ketelweg. GATE.
- DECRAEMER S., HILLEWAERT B., HUYGHE J. & VAN BESIEN E., 2011: Raakvlak Jaarverslag 2010, p49-50.
- DEMEULEMEESTER J. & DE WILDE M., 1987. Romeinse en middeleeuwse landelijke bewoning langs de Zeeweg te Roksem (Oudenburg). De Duinen, 17, 81-90.
- HILLEWAERT B., 1996. Nederzettingssporen in een Brugse verkaveling. Voorlopig verslag van het onderzoek op de binnengronden van de Zandstraat, de Sint-Hubertuslaan, de Legeweg en de Expressweg. Museumbulletin, 16(2), 11-12.
- HILLEWAERT B. & HOLLEVOET Y., 2009: Vondsten uit vuur Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke, Romeinendag-Journée d'archéologie Romaine 2010, 99-104.
- HILLEWAERT B., HUYGHE J., VAN BESIEN E., 2010. Raakvlak Jaarverslag 2009, Brugge.
- HOLLEVOET Y., 1997. Beter laat dan nooit. Nederzettingen nieuws uit het westelijk front. Romeinendag 27 maart 1997. Leuven, 28-29.
- HOLLEVOET Y., 1991. Roksem (Oudenburg, W-VL): vroeg-Romeinse en Merovingische nederzettingssporen. Archeologie, 1990, 48.
- IN'T VEN I. & ea, 2005. Archeologische sites en waarnemingen op het vTn-traject 1997-1998 Provincie West-Vlaanderen. In: In't Ven I. & De Clercq W.. Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn-project 1997-1998 deel I. Archeologie in Vlaanderen, Monografie. Brussel, 37-66.
- VAN DEN BROEKE P.W., 1991. Nederzettingaardewerk uit de late bronstijd in Zuid-Nederland. In FOKKENS H. & ROYMANS N. (eds.). *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen* (Nederlandse Archeologische Rapporten 13). Amersfoort: 193-211.
- VAN DEN BROEKE P.W., 2012. *Het handgevormde aardewerk uit de ijzertijd en de Romeinse tijd van Oss-Ussen. Studies naar typonomie, technologie en herkomst*. Leiden.
- VAN DE BERG J. & HENDRIKSE W., 1980. Een Romeinse schelpkalkbranderij uit de eerste eeuw te Koudekerke (Zld). Met notities over zoutwinning. *Westerheem* 29: 220-232.
- VANHOUTTE S. & DE CLERCQ W., 2006. . Het Gallo-Romeinse aardewerk aangetroffen tijdens het archeologisch noodonderzoek op het toekomstige

bedrijventerrein Plassendale III (Zandvoorde, stad Oostende, prov. West-Vlaanderen). Opgravingscampagne 2000-2001. *Relicta* 1: 81-119.

- VANHOUTTE S., DHAEZE W. & DE CLERCQ W., 2009. The pottery consumption circa AD 260-270 at the Roman coastal defence fort, Oudenburg, Northern Gaul. *Journal of Roman Pottery Studies* 14: 95-141.
- VANHOUTTE S., DHAEZE W., DEFORCE K., DEMEYER H., ERVYNCK A., HANECA K., LENTACKER A. & STIEPERAERE H., 2015. Een Romeinse waterput met een vlechtwerkmand uit de vicus van Oudenburg. *Relicta* 14: 173-204.
- VANVINCKENROYE W., 1991. *Gallo-Romeins aardewerk van Tongeren* (Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum 44). Tongeren.
- VELDMAN H.A.P. & BLOM E., 2010. *Onder de zoden van Zaltbommel. Een rurale nederzetting en een grafveld uit de Romeinse tijd in het plangebied De Wildeman* (ADC Rapport 1800). Amersfoort.

10.2. Niet gepubliceerde bronnen

- DE CLERCQ W., 2009. *Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. Transformaties in rurale bewoningsstructuur en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijk deel van de civitas Menapiorum (provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr.-400 n. Chr.)*. Onuitgegeven doctoraatsverhandeling Universiteit Gent.

10.3. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
- <http://www.awnzeeland.nl/>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Werkputtenplan geprojecteerd op recente luchtfoto
- Bijlage 2: Situering van het projectgebied op de topografische kaart
- Bijlage 3: Aanduiding van het projectgebied op de Tertiair geologische kaart
- Bijlage 4: Aanduiding van het projectgebied op de Quartair geologische kaart
- Bijlage 5: Situering van het projectgebied op de bodemkundige kaart
- Bijlage 6: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart
- Bijlage 7: Situering van het projectgebied op een luchtfoto uit 1971
- Bijlage 8: Situering van het projectgebied op een recente luchtfoto
- Bijlage 9: CAI geprojecteerd op het digitaal hoogtemodel
- Bijlage 10: Locatie van de bodemprofielen, geprojecteerd op het GRB
- Bijlage 11: Allesporenplan op het GRB
- Bijlage 12: TAW-waarden
- Bijlage 13: Allesporenplan met uitlichting metaaltijden
- Bijlage 14: Detail van het grondplan met locatie kuil S1
- Bijlage 15: Detail van het grondplan met locatie kuilen S10 en S11
- Bijlage 16: Detail van het grondplan met locatie kuilen S13 en S15
- Bijlage 17: Detail van het grondplan met locatie kuil S19
- Bijlage 18: Detail van het grondplan met locatie kuil S20
- Bijlage 19: Detail van het grondplan met locatie kuilen S46 en S60
- Bijlage 20: Detail van het grondplan met locatie kuilen S151 en S152
- Bijlage 21: Detail van het grondplan met locatie kuil S149
- Bijlage 22: Detail van het grondplan met locatie kuil S170
- Bijlage 23: Detail van het grondplan met aanduiding Romeinse paalsporen
- Bijlage 24: Detail van het grondplan met locatie S45
- Bijlage 25: Digitale coupetekening S45
- Bijlage 26: Detail van het grondplan met locatie S4 en S5
- Bijlage 27: Digitale coupetekening S4
- Bijlage 28: Allesporenplan met aanduiding van de greppelsystemen
- Bijlage 29: Gracht S209 geprojecteerd op de Poppkaart
- Bijlage 30: Sporenlijst
- Bijlage 31: Fotolijst
- Bijlage 32: Inventarislijst aardewerk